

Gospodarska diplomacija u funkciji upravljanja razvojem

Ulovec, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:188601>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

**Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Analiza i poslovno planiranje**

**GOSPODARSKA DIPLOMACIJA U FUNKCIJI
UPRAVLJANJA RAZVOJEM**

Diplomski rad

Ana Ulovec

Zagreb, lipanj 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

**Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Analiza i poslovno planiranje**

**GOSPODARSKA DIPLOMACIJA U FUNKCIJI
UPRAVLJANJA RAZVOJEM
ECONOMICY DIPLOMACY IN FUNCTION OF GROWTH
GOVERNANCE**

Diplomski rad

Student: Ana Ulovec

JMBAG studenta: 0067568111

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Danijel Mlinarić

Zagreb, lipanj 2023.

Sažetak

Oblik gospodarske diplomacije prisutan je od samih začetaka organizacije društva u zajednice. U prošlosti to su bila carstva, kraljevstva i gradovi-države, koje su međusobno pregovarale i stvarale saveze, često ugovorima i brakovima. Globalizacija, liberalizacija trgovine i jačanje trgovine su procesi koji su omogućili razvoj moderne gospodarske diplomacije kakva se provodi u zadnjih 50-tak godina. S obzirom da gospodarstva sudjeluju u međunarodnoj razmjeni, te su u konstantnoj interakciji javlja se potreba za proaktivnom gospodarskom i političkom suradnjom koja je nužna za napredak i razvoj gospodarstva.

Iako u literaturi postoji nekoliko različitih definicija gospodarske diplomacije, one sadrže ključan koncept: promicanje gospodarskih interesa kako bi se postigao što povoljniji položaj na domaćem i stranom tržištu. S obzirom na sve veću ovisnost i interakciju različitih gospodarstava, rast uvoza i izvoza, te brze promjene u okruženju, za razvoj i stvaranje konkurentskih prednosti gospodarstva vrlo je važno sudjelovanje i koordiniranje aktivnost provođenja gospodarske diplomacije. To je od posebne važnosti za male, ekonomski „slabe“ države, kao što je Hrvatska. Ukoliko provođenje tih aktivnosti izostane, stvara se rizik od sve većeg zaostajanja u razvoju i slabljenja položaja na međunarodnom tržištu.

Organizacijski model gospodarske diplomacije koju država provodi ovisi o njenim potrebama i mogućnostima. U literaturi modeli se klasificiraju kao: unificirani model, djelomično unificirani, model treće generacije, model natjecanja i model prepuštanja. Odabir i identifikacija najpovoljnijeg modela te eliminiranje neefektivnih aktera i procesa može ubrzati rast i napredak nacionalnog gospodarstva. Također, može biti i ključan za postizanje povoljnog položaja na međunarodnim tržištima.

Hrvatska gospodarska diplomacija imala je ključnu ulogu u poslijeratnom razdoblju, tranziciji hrvatskog gospodarstva i priključivanju brojnim međunarodnim organizacijama koje su potaknule oporavak i razvoj hrvatskog gospodarstva.

Ključne riječi:

Gospodarska diplomacija, gospodarski razvoj, globalizacija, međunarodne organizacije, vanjska politika

Summary

Some type or form of the economic diplomacy has been present since the very beginning of organizing society in communities. In the past, these were empires, kingdoms and city-states, which negotiated with each other and created alliances, often through contracts and marriages. Globalization, liberalization of trade and strengthening of trade are the processes that enabled the development of modern economic diplomacy, like it has been carried out for the last 50 years. With different economies interacting on international markets and are in constant interaction there is a need for proactive economic and political cooperation, which is necessary for the progress and development of the economy.

Although there are several different definitions of economic diplomacy in the literature, they all contain a key concept: the promotion of economic interests in order to achieve the most favorable position on the domestic and foreign markets. Considering the increasing dependence and interaction of different economies, the growth of imports and exports, and rapid changes in the environment, for the growth and development of the economy and creation of competitive advantages, it is very important to participate and coordinate the activity of economic diplomacy. This is of particular importance for small, economically "weak" countries, such as Croatia. If these activities are not carried out, there is a risk of an increasing gap in development and a weakening of the position on world markets.

The organizational model of economic diplomacy implemented by the state depends on its needs and capabilities. In literature, the models are classified as: unified model, partially unified, third generation model, competition model and surrender model. Selecting and identifying the most favorable model and eliminating inefficient actors and processes can accelerate the growth and progress of the national economy. And it can be crucial for achieving a favorable position on international markets.

Croatian economic diplomacy played a key role in the post-war period, in transition of the Croatian economy and joining of numerous international organizations that sped up the process of recovery and development of the Croatian economy.

Key words: Economic diplomacy, economic diplomacy, globalization, international organizations, foreign policy

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

Kratice

AER - Skupština europskih regija (engl. Assembly of European Regions)

ASEAN - Savez država Jugoistočne Azije (engl. The Association of Southeast Asian Nations)

BDP - Bruto domaći proizvod

BIT - Bilateral investment treaty

CAP - Zajednička poljoprivredna politika Europe (engl. Common agricultural policy)

CCM - Mercosur Trade Commission

CEFTA - Srednjeeuropski ugovor o slobodnoj trgovini (engl. Central European Trade Agreement)

DIT - Odjel za međunarodnu trgovinu (engl. Department of International Trade)

EEA - Europski gospodarski prostor (engl. European Economic Area)

EEZ - Europska ekonomska zajednica (engl. Exclusive Economic Zone)

EFTA - Europsko udruženje slobodne trgovine (engl. European Free Trade Association)

ERDF - Europski fond za regionalni razvoj (engl. European Regional Development Fund)

EU - Europska unija

EUROATOM - Europska zajednica za atomsku energiju (engl. European Atomic Energy Community)

GMC - Skupina za zajedničko tržište (engl. Council of the Common Market)

HGK - Hrvatska gospodarska komora

HNB - Hrvatska narodna banka

HOK - Hrvatska obrtnička komora

HTZ - Hrvatska turistička zajednica

IES- Međunarodno poduzeće Singapur (engl. International Enterprise Singapore)

IPC - Indeks potrošačkih cijena

ITC - Međunarodni trgovinski centar (engl. International Trade Center)

MERCOSUR - The Southern Common Market

MMF - Međunarodni monetarni fond

MVPEI - Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija

NAFTA - Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (engl. North American Free Trade Agreement)

OECD - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (engl. The organization for Economic Co-operation and development)

PA - Pacific Alliance

SAD - Sjedinjene Američke Države

SCE - Societas Cooperation Europea

SE - Societas Europea

SFRJ - Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

SWIFT – engl. Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications

TPC- Trade Policy Committee

UAE - Ujedinjeni Arapski Emirati

UK - Ujedinjeno Kraljevstvo

UN - Ujedinjeni narodi

UNESCO - Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (engl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

UNPROFOR- United Nations PROtection FORces

USMCA - The U.S. – Mexico – Canada Agreement

WTO - Svjetska trgovinska organizacija (engl. World Trade Organization)

ZPP - Zajednička poljoprivredna politika

Sadržaj

Kratice	1
1. Uvod.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Metodologija rada.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. Gospodarska diplomacija i razvoj.....	3
2.1. Razvoj i konkurentske prednosti gospodarske diplomacije	3
2.2. Područja djelovanja gospodarske diplomacije	9
2.3. Nastanak i razvoj gospodarske diplomacije	14
2.3.1. Razvoj gospodarske diplomacije u svijetu.....	14
2.3.2. Razvoj gospodarske diplomacije u Europskoj Uniji.....	16
3. Međunarodne organizacije i odnosi značajni za gospodarsku diplomaciju	23
3.1. Praksa provođenja gospodar ske diplomacije.....	23
3.2. Bilateralna i regionalna razina provođenja.....	28
3.3. Plurilateralna i multilateralna razina djelovanja	30
4. Razvoj gospodarske diplomacije u Republici Hrvatskoj	32
4.1. Aktivnosti gospodarske diplomacije	32
4.2. Regulatorni okvir gospodarske diplomacije	42
4.3. Primjeri provođenja gospodarske diplomacije	44
5. Zaključna razmatranja	50
Popis literature	52
Popis slika	57
Popis tablica	58
Popis grafikona	59
Životopis studenta	60
Prilog 1.....	61

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je prikazivanje važnosti provođenja aktivnosti gospodarske diplomacije u svrhu razvoja, ali i njene kompleksnosti i isprepletenosti s ostalim instrumentima ekonomske politike. U radu će se definirati gospodarska diplomacija, područja i aktivnosti njenog djelovanja, te napraviti pregled nastanka i razvoja gospodarske diplomacije. Također, biti će proučena poveznica između gospodarske diplomacije i međunarodnih gospodarskih institucija, unija i saveza. Obraditi će se uloga pristupanja takvim značajnim međunarodnim institucijama u ukupnom razvoju. Istražiti će se provođenje gospodarske diplomacije u Republici Hrvatskoj u svrhu razvoja i unaprjeđenja razvoja, kao i postojeći regulatorni okvir koji omogućuje provođenje aktivnosti važnih za gospodarsku diplomaciju Hrvatske.

Cilj rada je identificiranje kako gospodarska diplomacija utječe i pridonosi razvoju gospodarstva, jačanju konkurentnosti te što povoljnijem pozicioniranju na tržištima razmjene. To će se istražiti kroz približavanje pojmova gospodarske diplomacije, definiranje različitih aktivnosti namijenjenih za poticanje rasta i jačanje konkurentnosti, kao i analizom upotrebe različitih ekonomskih alata za ostvarivanje ciljeva gospodarske diplomacije.

1.2. Metodologija rada

Analizom stručne literature iz područja gospodarske diplomacije i međunarodne ekonomije, ali i uredbama i aktima Europske unije i ostalih najvažnijih međunarodnih institucija, s naglaskom na onima u kojima Hrvatska ima aktivnu ulogu, kao što su: Europska unija, Ujedinjeni narodi, Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond, Svjetska trgovinska organizacija, identificirati će se ključne aktivnosti gospodarske diplomacije kao neizostavnog segmenta propulzivnosti ekonomije. Prikaz praksi međunarodnih institucija približiti će važnost provođenje gospodarske diplomacije na međunarodnoj sceni i utjecaja na kreiranje gospodarskih politika.

Analizom regulatornog okvira Republike Hrvatske identificirati će se zakonodavni okvir koji omogućuje provođenje aktivnosti gospodarske diplomacije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je razrađen kroz pet poglavlja. Prvo poglavlje uvodi u tematiku rada, u drugom poglavlju objašnjava se pojmovno određenje, područja djelovanja, doseg i konkurentske prednosti gospodarske diplomacije, kao i povijesni razvoj u svijetu i Europskoj uniji. Također, biti će objašnjeni modeli koje države mogu izabrati za provođenja aktivnosti gospodarske diplomacije. U trećem poglavlju fokus se stavlja na praksu i aktivnosti provođenje gospodarske diplomacije. Biti će prikazane međunarodne organizacije i odnosi značajni za gospodarsku diplomaciju kroz bilateralnu, regionalnu, plurilateralnu i multilateralnu razinu djelovanja. Četvrto poglavlje analizira gospodarsku diplomaciju u Hrvatskoj: aktivnosti, regulatorni okvir koji omogućuje i uređuje provođenje tih aktivnosti, dok se primjeri provođenja analiziraju kroz vremenski kontekst potreba i razvoja hrvatskog gospodarstva. U petom poglavlju iznesena su zaključna razmatranja.

2. Gospodarska diplomacija i razvoj

2.1. Razvoj i konkurentske prednosti gospodarske diplomacije

Iz samog nepostojanja jedinstvene i standardne definicije gospodarske diplomacije možemo zaključiti kako se radi o kompleksnom i multidimenzionalnom pojmu. Zbog korištenja gospodarske diplomacije za rješavanje širokog spektra problema i korištenje alata za brojne ciljeve, kao i raznolikosti njenih funkcija, različiti autori koriste različite definicije gospodarske diplomacije. One ovise o temi i problematici koju proučavaju. Slijede definicije relevantne za tematiku ovog rada.

Gospodarska diplomacija podrazumijeva trgovinske, financijske i druge gospodarske odnose između država, industrijsku, ulagačku, carinsku suradnju, suradnju u poljoprivredi i prometu te zajednički pristup tržištima. (Nick, 1997.)

Gospodarska diplomacija se bavi pitanjima ekonomske politike, npr. radom delegacija u uobičajenim organizacijama, kao što je Svjetska trgovinska organizacija (WTO). Gospodarski diplomati prate i izvješćuju o ekonomskim politikama stranih država i savjetuju vladu kako da najbolje utječu na politike. Gospodarska diplomacija koristi ekonomske alate, kao što su poticaji ili sankcije, u ostvarivanju ciljeva vanjske politike. To se zove ekonomska politika. (Saner, Yiu, 2003.)

Gospodarska politika ne uključuje ekonomske aktivnosti diplomata, niti razmatranje ekonomskih ili komercijalnih odnosa u vanjskoj politici, nego pregovore o ključnim ekonomskim pitanjima. (Woolcock, 2012.)

Gospodarska diplomacija je način na koje države vode svoje međunarodne ekonomske odnose, što se odnosi na proces odlučivanja u državi, međunarodnih pregovora i odnosa između ta dva procesa. Riječ je o procesu ekonomskog odlučivanja. (Bayne, Woolcock, 2013.)

Gospodarska diplomacija uključuje upotrebu ekonomskih alata kako bi se ostvarili nacionalni interesi. (Buoyala Imbert, 2017.)

Spajanjem i sinergijom pojmova gospodarstvo i diplomacija radi se o složenom pojmu koji obuhvaća vješto međunarodno komuniciranje i pregovaranje, uz zaštitu i promicanje vlastitih gospodarskih interesa. (Žirovčić, 2012.)

Gospodarska diplomacija obuhvaća procese i postupke koji omogućavaju da zemlja ekonomski surađuje s ostatkom svijeta, pri tom maksimizirajući krajnji cilj uz minimizaciju troškova. (Mlinarić, 2020.)

Ipak iz definicija možemo identificirati zajednička obilježja: korištenje alata i aktivnosti za ostvarivanje nacionalnih i ekonomskih interesa.

Gospodarska diplomacija kakvu danas poznajemo posljedica je napretka, razvoja i modernizacije okoline u kojoj se nalazimo. Globalizacija, liberalizacija trgovine i jačanje konkurencije su promjene koje su imale ključnu ulogu u nastanku gospodarske diplomacije i razvoja gospodarstva u kakvo danas poznajemo.

Globalizacija se može opisati kao skup gospodarskih, društvenih, političkih i kulturnih procesa koji rezultiraju većim povezivanjem i integracijom pojedinih dijelova suvremenog svijeta. Kao glavne čimbenike koji su ubrzali proces globalizacije možemo navesti razvoj infrastrukture, prometa i telekomunikacije, porast upotrebe interneta i trgovinsku razmjenu. Globalizacija omogućava jednostavnu razmjenu informacija, tehnologije, radne snage, proizvoda i usluga na međunarodnom tržištu. Zbog sve veće povezanosti i interakcije gospodarstva, države traže ekonomsku suradnju te pregovaraju na sofisticiran način-gospodarskom diplomacijom. Globalizacija je u porastu od 1970. godine, a razvoj doživljava nakon Hladnog rata. Rast koji se bilježi između 1990. i 2007., usporava zbog Svjetske financijske krize. KOF indeks globalizacije (KOF - njem. Konjunkturforschungsstelle, engl. Economic cycle research institute) Švicarskog ekonomskog instituta mjeri tri dimenzije globalizacije: gospodarsku, društvenu i političku dimenziju globalizacije. KOF indeks sastoji se od 43 različite varijable, koje računanjem svakoj državi dodjeljuju ocjenu od 1 do 100. Veći iznos KOF indeksa, označava državu kao više globaliziranom. Indeks obuhvaća razdoblje od 1970. pa sve do danas, a mjeri se godišnje.

Tablica 1. Prikaz varijabli KOF globalizacijskog indeksa

Globalizacijski indeks, de facto	težinski prosjek	Globalizacijski indeks, de jure	težinski prosjek
Ekonomska globalizacija, de facto	33,3	Ekonomska globalizacija, de jure	33,3
<i>Globalizacija razmjene, de facto</i>	<i>50,0</i>	<i>Globalizacija razmjene, de jure</i>	<i>50,0</i>
Robna razmjena	38,1	Trgovinski propisi	27,9
Razmjena usluga	42,6	Trgovinski porezi	28,1
Raznolikost trgovinskih partnera	19,3	Tarife	26,4
		Trgovinski sporazumi	17,5
<i>Financijska globalizacija, de facto</i>	<i>50,0</i>	<i>Financijska globalizacija, de jure</i>	<i>50,0</i>
Strana izravna ulaganja	26,3	Ulagačka ograničenja	30,6
Portfeljna ulaganja	16,5	Otvorenost kapitalnog računa	38,8
Međunarodni dug	29,0	Međunarodni investicijski ugovori	30,6
Međunarodne rezerve	0,8		
Međunarodna plaćanja	27,5		
Društvena globalizacija, de facto	33,3	Društvena globalizacija, de jure	33,3
<i>Interpersonalna globalizacija, de facto</i>	<i>33,3</i>	<i>Interpersonalna globalizacija, de jure</i>	<i>33,3</i>
Međunarodni govorni promet	20,7	Telefonske pretplate	38,7
Transferi	22,2	Sloboda posjeta	32,7
Međunarodni turizam	21,2	Međunarodne zračne luke	28,6
Međunarodni studenti	18,7		
Migracija	17,2		
<i>Informativna globalizacija, de facto</i>	<i>33,3</i>	<i>Informativna globalizacija, de jure</i>	<i>33,3</i>
Korištena propusnost interneta	40,8	Pristup televiziji	38,1
Međunarodni patenti	30,1	Pristup internetu	43,5
Izvoz visoke tehnologije	29,1	Sloboda medija	18,4
<i>Kulturna globalizacija, de facto</i>	<i>33,3</i>	<i>Kulturna globalizacija, de jure</i>	<i>33,3</i>
Trgovina kulturnim dobrima	27,4	Ravnopravnost spolova	22,2
Trgovina osobnim uslugama	24,6	Ljudski kapital	41,7
Međunarodne zaštitni znakovi	3,0	Građanske slobode	36,2
McDonalds restorani	24,4		
IKEA dućani	20,6		
Politička globalizacija, de facto	33,3	Politička globalizacija, de jure	33,3
Ambasade	37,2	Međunarodne organizacije	36,5
Misije čuvanja mira Ujedinjenih naroda	24,6	Međunarodne ugovori	32,6
Međunarodne nedržavne organizacije	38,2	Raznolikost međunarodnih ugovornih partnera	30,9

Izvor: Izrada autora, prema ETH Zürich, 2022.

U tablici 1. prikazane su varijable KOF indeksa i struktura koja se koristi pri računanju KOF globalizacijskog indeksa. One su podijeljene u tri dimenzije ekonomsku, socijalnu i političku te je težinski prosjek dimenzije 33,3. Također, indeks se računa de facto i de jure, te se on preračunava u ukupni KOF indeks.

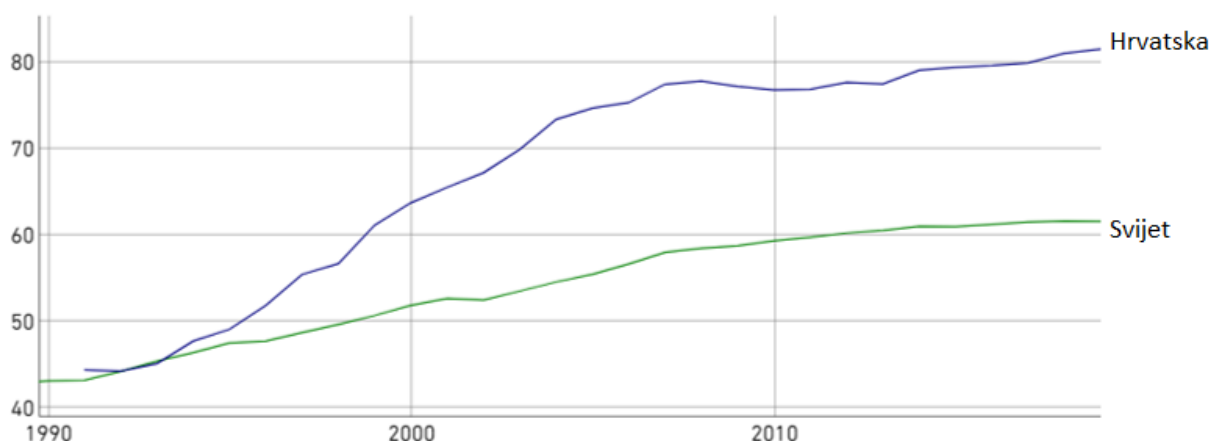
Tablica 2. Globalizacijski indeks izabranih država u 2020. godini

Rang u svijetu	Država	Globalizacijski indeks (ukupni)	Rang u svijetu	Država	Globalizacijski indeks (ukupni)
1.	Švicarska	91	27.	Poljska	81
2.	Nizozemska	90	29.	Malta	81
3.	Belgija	90	31.	Slovenija	80
4.	Švedska	89	32.	Cipar	80
5.	Ujedinjeno Kraljevstvo	89	33.	Rumunjska	79
6.	Njemačka	88	34.	Bugarska	79
7.	Austrija	88	35.	Srbija	78
8.	Danska	88	37.	Latvija	77
9.	Finska	87	44.	Ukrajina	73
10.	Francuska	87	48.	Rusija	71
11.	Irska	86	52.	Turska	71
12.	Luksemburg	85	53.	Island	70
13.	Španjolska	85	54.	Gruzija	70
14.	Češka	85	58.	Sjeverna Makedonija	69
15.	Portugal	85	61.	Crna Gora	69
16.	Norveška	85	66.	Bjelorusija	67
17.	Mađarska	84	67.	Moldavija	67
19.	Grčka	83	70.	Bosna i Hercegovina	67
21.	Slovačka	83	80.	Albanija	64
22.	Italija	83	107.	San Marino	55
23.	Estonija	82	121.	Andora	54
25.	Litva	81	124.	Lihtenštajn	53
26.	Hrvatska	81	147.	Monako	49

Izvor: Izrada autora, prema ETH Zürich, 2022.

U tablici 2. rangirane su Europske države prema ukupnom KOF globalizacijskom indeksu ETH instituta u Zürich-u u 2020. godini. Švicarska ima najviši indeks (91), te je najviše globalizirana zemlja svijeta, Hrvatska se nalazi na 26. mjestu s indeksom 81. Ipak, treba imati na umu kako ovaj indeks ne označava razvijenost gospodarstva, ekonomije ili razinu BDP-a. Primjećuje se kako se Monako nalazi na 147. mjestu.

Grafikon 1. KOF indeks globalizacije svijeta i Hrvatske u razdoblju 1990. - 2019.

Izvor: ETH Zürich, <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>, preuzeto 15.1.2023.

Na grafikonu 1. uspoređen je ukupni KOF indeks globalizacije svijeta i Hrvatske u razdoblju od 1990. do 2019. godine. Može se primijetiti kako je KOF globalizacijski indeks Hrvatske vrlo brzo nakon osamostaljenja veći od prosječnog svjetskog indeksa. Krivulja na grafikonu 1. prikazuje kako se najjači razvoj globalizacije u Hrvatskoj, odvija u razdoblju od 1993. kada on iznosi 45.11 do 2004. kada dostiže razinu od 73.38. Nakon toga rast je nešto sporiji, a od 2008. do 2011. bilježi pad koji se može pripisati Svjetskoj financijskoj krizi. 2019. godine indeks u Hrvatskoj iznosi 81.49, dok u svijetu 61.59. Prema ETH Zürich-u KOF globalizacijski indeks Hrvatske u 2022. godini iznosio je 81.04.

Liberalizacija trgovine omogućila je uklanjanje ograničenja i zapreka pri obavljanju ekonomskih djelatnosti, što omogućava razvoj konkurencije na tržištima. Te prepreke uključuju tarife, carine, dodatne troškove, ali i netarifne prepreke kao što su kvote ili pravila licenciranja. Sve to omogućava smanjivanje troškova trgovine, te posljedično snižava potrošačke cijene, također, povećava učinkovitost i potiče gospodarski rast. Ipak, postoje kritičari liberalizacije koji tvrde kako ova politika može dovesti do gubitka radnih mjesta, s obzirom da se domaći proizvođači često ne mogu nositi s niskim cijenama robe koja može biti lošije kvalitete, proizvedena na neetičan način ili manje sigurna od konkurentskih domaćih proizvoda zbog razlika u standardima proizvodnje i kontroli proizvodnje. Uz to, javlja se opasnost za gospodarstva u razvoju, koja često nisu u mogućnosti natjecati se sa jačim i razvijenijim gospodarstvima. Protekcionizam karakteriziraju stroge barijere uvoza i izvoza te regulacija tržišta i može se reći kako je pojam suprotan liberalizaciji.

Kao primjer liberalizacije trgovine možemo izdvojiti Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (engl. North American Free Trade Agreement - NAFTA). 17. prosinca 1992. Kanada, Meksiko i SAD potpisali su Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA) koji stupa na snagu 1. siječnja 1994. te vrijedi do 30. lipnja 2020. Sporazumom su ukinute carine na proizvode kojima tri države trguju. Jedan od ciljeva sporazuma je integracija Meksika, kojeg su Kanada i SAD smatrale unosnim novim tržištem, s druge strane trgovinski sporazum poboljšati će razvoj meksičkog gospodarstva. Ugovor je rezultirao povećanjem regionalne trgovine i prekograničnih ulaganja. 1. srpnja 2020. na snagu stupa novi sporazum između tri države The U.S. – Mexico – Canada Agreement (USMCA) kojim se nastavlja suradnja između država i osigurava jačanje regionalnog ekonomskog razvoja, prosperiteta i tržišnog natjecanja. Također, osniva se North American Competitiveness Committee koji se sastoji od predstavnika svake države kako bi se osigurala i razvijala kompetitivna prednost regije, povećala participacija malih i srednjih poduzetnika te uključivanje marginaliziranih skupina na tržište, kao i identificiranje svih područja u kojima je moguć napredak i razvoj.¹

Procesi globalizacije, liberalizacije trgovine i jačanje konkurencije doveli su do brojnih mogućnosti i napretka koje utječu na svakodnevni život. Omogućena je digitalizacija, obavljanje poslova i mogućnost obrazovanja izvan granica domicilne države, razvijeni su novi načini komunikacije, povećana je prometna povezanost te su stvoreni brojne prednosti za građane.

Dok je cilj globalizacije uža suradnja i povezivanje svijeta, odnos snaga između država i dalje postoji. On ovisi o šest ključnih činitelja, koji se mogu podijeliti u tri kategorije (Arbeiter, Boromisa, et al. 2017.):

- Sistemski: relativna ekonomska snaga, međunarodne organizacije, režimi i tržišta
- Domaći: interesi i pregovaranje, institucije i teorija igara
- Ideološki

¹ Office of the United States Trade Representative, preuzeto 5.3.2023. s: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement/agreement-between>

Relativna ekonomska snaga može imati veliki utjecaj na rezultate pregovora između zemalja. Ipak, postojanje ekonomske snage same po sebi nije dovoljno, već ono ovisi o tome na koji način i u kojem kontekstu se koristi. Pri integracijama, sporazumima ili samoj suradnji ovaj faktor može biti od velikog značaja. Ekonomski snažne države imaju veću moć pregovaranja iz razloga što države sa slabom ekonomskom snagom mogu imati veće koristi od sporazuma i pristupanja integracijama. Ipak i kada pristupe organizacijama ili velikim integracijama države sa slabom ekonomskim snagom imaju malu pregovaračku moć.

Međunarodne organizacije stvaraju mrežu kontakata i mogu biti od iznimne važnosti za postizanje suradnje i uključivanje na međunarodno tržište, ali osiguravaju zadržavanje suverenosti država članica.

Režimi i tržišta neodvojivi su dio procesa pregovora na području gospodarske diplomacije.

Interesi i pregovaranje određuju nacionalni pristup ekonomskim pitanjima. Jasno određene potrebe i interesi mogu imati veliki značaj u odabiru modela provođenja gospodarske diplomacije, identificiranju aktera, te omogućuju efektivno pregovaranje kada dođe do te faze. Provođenje aktivnosti, spektar instrumenta i pregovaranje razrađeno je u narednim poglavljima ovog rada.

Institucije zadužene su za balansiranje i usuglašavanje nacionalnih i međunarodnih interesa, dok se analiza institucija provodi se na temelju dvorazinske *teorije igara*. Teoriju igara može se opisati kao matematičku teoriju koja se bavi odlučivanjem. Također, može se reći kako svaka odluka koju donese neki subjekt ili akter ima utjecaj na naše odluke, dok je konačni rezultat proizvod svih donesenih odluka i interakcija između aktera i sudionika.

Ideološki činitelji uzimaju u obzir osobna uvjerenja i ideje, institucionalne, društvene i sociološke pritiske na pregovarače koje provode aktivnosti gospodarske diplomacije. Iako se pri pregovaranju treba voditi isključivo nacionalni interesima, ljudski faktor je neodvojiv dio pregovora, ali ne bi trebao imati utjecaj na konačan rezultat pregovora.

2.2. Područja djelovanja gospodarske diplomacije

Potrebno je razlikovati gospodarsku diplomaciju od diplomacije. Diplomacija podrazumijeva provođenje aktivnosti službenim kanalima komunikacije, između država i stranih i domaćih institucija. Tradicionalno, diplomacija zastupa državne interese i ne uključuje aktivnosti drugih organizacija i zastupanje nedržavnih interesa (Berridge, James,

2003.). Definicije gospodarske diplomacije već su ranije navedene, ali je potrebno i navesti što podrazumijevaju uže i šire definicije gospodarske diplomacije. Uže definicije ograničavaju korištenje alata aktivnosti gospodarske diplomacije za ostvarivanje ekonomskih interesa. Dok šire definicije gospodarsku diplomacijom smatraju upotrebu ekonomskih alata za ostvarivanje nacionalnih interesa, bez obzira je li riječ o političkim ili ekonomskim interesima (Bouyala Imbert, 2017.)

Aktivnosti gospodarske diplomacije obavljaju brojni akteri. Uključivanje pojedinih aktera ovisi o problematici, aktivnostima i modelu kojim je uređeno obavljanje aktivnosti. Razni sudionici omogućuju uvid u različite interese, pružaju različite poglede na potrebe gospodarstva, pogotovo kada je riječ o kompleksnim pitanjima ili problemima. Usuglašavanje interesa, onih domaćih i međunarodnih zahtjeva uspješnu koordinaciju aktera i institucija. Uključivanje većeg broja sudionika omogućuje identifikaciju stručnjaka s potrebnim znanjima s obzirom da se koriste brojni instrumenti i alati. Može se reći kako „Više glava je pametnije od jedne“ pristup može identificirati aktera za rješavanje pitanja i problema gospodarske diplomacije koja mogu biti širokog spektra. Gospodarsku diplomaciju mogu provoditi diplomati, diplomatsko-konzularna predstavništva, Vlada i njena radna tijela, ministarstvo vanjskih poslova, ostala ministarstva, međunarodne organizacije, nevladine organizacije, poslovna interesna udruženja i agencije. Zadaća gospodarske diplomacije je provođenje i ostvarivanje vladinih ciljeva. Što je od posebne važnosti u slučaju sukoba interesa kada su u pitanju velike multinacionalne kompanije koje imaju veliku moć i utjecaj na tržištu. Zato je potrebno identificirati lobiste i lobiranje, kakav je njihov odnos i koje su njihove razlike u usporedbi s diplomatima.

Lobiranje je pokušaj individualca ili interesne skupine, lobista da zastupa interes pojedinog poduzeća, sektora i interesne skupine, često zanemarujući utjecaj na gospodarstvo ili druge aktere u gospodarstvu (Boromisa, Tišma, Raditya-Leažić, 2012.). Iako se u definiciji navodi kako lobiranje često zanemaruje utjecaj na gospodarstvo ili druge aktere, treba napomenuti kako lobiranje često ima pozitivan utjecaj na razvoj gospodarstva neke države. Zastupanjem interesa individualaca mogu se identificirati i stvoriti kanali komunikacije koji otvaraju mogućnost izlaska i drugih manjih poduzeća na inozemna tržišta, povećavanje ukupnog izvoza kao i poticati izravna strana ulaganja.

Karakteristike diplomata ovise o njihovim zadacima i funkcijama. Diplomata su potrebna znanja iz područja vanjske politike, međunarodnih odnosa i integracija, europskih poslova,

europskih integracija, međunarodnih organizacija, međunarodnog, diplomatskog i konzularnog prava, diplomatskih metoda, vještina i tehnika, diplomatskog protokola, međunarodnih gospodarskih odnosa, odnosa s javnošću, kulturne i javne diplomacije, poslovne i diplomatske etike, analitičkih metoda i tehnika, informatičke kulture i pismenosti, te sigurnosne i kulturne osviještenosti. Formalno obrazovanje diplomata može biti različito, ali najčešće je ono iz područja prava, politike i ekonomije. U Republici Hrvatskoj u okviru Ministarstva vanjskih poslova 1994. osnovana je Diplomatska škola, koja godinu dana kasnije postaje Diplomatska akademija. Njena zadaća je obrazovati diplomate, ali i ostale službenike državnih institucija čiji je rad u području međunarodne suradnje.

Uključivanje velikog broja sudionika u aktivnosti i provedbu gospodarske diplomacije doveo je do potrebe klasifikacije modela gospodarske diplomacije koja se temelji na identifikaciji tijela koja preuzima koordinacijsku ulogu u provođenju gospodarske diplomacije, dakle razlikuju se po ustrojstvu i nadležnosti. (Boromisa, Tišma, Raditya-Ležaić 2012.) Stoga se može identificirati pet modela:

- *Unificirani model* je najjednostavniji model u kojemu ministarstvo vanjskih poslova u potpunosti upravlja svim aktivnostima povezanim s vanjskim poslovima. Gospodarske aktivnosti u inozemstvu pak obavlja diplomatska služba. Ovakav model gospodarske diplomacije provode Švedska i Brazil. Izvješće Švedske vlade iz 2018. o komunikacijskim strategijama pokazuje kako bi za stvaranje „Brand Sweden“, projekt kojim Švedska projicira jedinstvenu sliku u svijet, najučinkovitije je da Švedski institut u suradnji s Vijećem za promicanje Švedske u svijetu koordinira sve aktivnosti. Dok je u Brazilu ključni akter za provođenje gospodarske diplomacije je ministarstvo vanjskih poslova koje ima isključivo pravo pregovarati s trećim državama.
- U *djelomično unificiranom modelu* ministarstva vanjskih poslova u suradnji s ministarstvom trgovine ili gospodarstva uspostavljaju poseban odjel koji obavljaju aktivnosti trgovine i ulaganja te djeluju u sklopu diplomatskih predstavništva. Takav model primjenjuju Ujedinjeno Kraljevstvo i Tajland. U Ujedinjenom Kraljevstvu je to Odjel za međunarodnu trgovinu (DIT), kojeg su stvorili Foreign and Commonwealth Office i Ministarstvo trgovine i industrije. Tajland uvodi direktore-veleposlanike koji upravljaju osobljem i službenicima ministarstva vanjskih poslova, ali i drugih ministarstva, dok diplomatska zajednica služi kao informacijski kanal za

strane vlade, a ministarstvo vanjskih poslova organizira forume kako bi približio gospodarski potencijal Tajlanda trećim zemljama.

- *Model treće generacije* oblik je gospodarske diplomacije u kojemu se ministarstva vanjskih poslova ne bave trgovinskim pitanjima, već su za to zadužena neovisna tijela koje djeluju pod nadzorom ministarstva. Poslovi tih tijela se ne preklapaju s poslovima koje provodi ministarstvo vanjskih poslova, veleposlanici i diplomati, ali mogu surađivati s njima. Kao primjer možemo izdvojiti Singapur, gdje postoji Međunarodno poduzeće Singapur (engl. International Enterprise Singapore – IES) čiji je zadatak promicanje izvoza proizvoda i usluga te mobiliziranje aktera gospodarske diplomacije, tzv. Singapurske ekipe.
- *Model natjecanja* često je rezultat neusklađenosti i nedovoljne definiranosti ciljeva i aktivnosti provođenja gospodarske diplomacije. U ovom modelu ne postoji jasna i planirana podjela poslova već se zadaci ministarstva vanjskih poslova i ostalih ministarstva preklapaju. Zadaci sudjelovanja na sastancima, diplomatskih posjeta i provođenje vanjske politike i ulaganja odvijaju se bez jasne podjele zadataka i poslova. Ovaj model može dovesti do neefikasnog i neusklađenog provođenja, ali i do nedostataka inicijative provođenja gospodarske diplomacije. Tako se njena važnost vrlo često zanemaruje i gubi.
- *Model prepuštanja* je model u kojemu ministarstva vanjskih poslova nemaju ulogu u promicanju poslovnih i ekonomskih interesa, odriču se pitanja povezanih s trgovinom i ulaganjem, te su aktivnosti prepuštene drugim ministarstvima. Ovakav oblik diplomacije povodi se u Kini gdje gospodarsku diplomaciju provode Ministarstvo gospodarstva, druga ministarstva i agencije koja su pod koordinacijom Politbiroa- komunističke stranke. Dok se ministarstvo vanjskih poslova Kine isključivo bavi trgovinskim pitanjima.

Za provođenje aktivnosti gospodarske diplomacije koristi se širok spektar instrumenata i oblika suradnje. To mogu biti formalne i neformalne procedure, a vrlo često se radi o dobrovoljnim dogovorima, pregovorima i uvjeravanjima. Također, mogu se koristiti poticaji i sankcije, ali i neobvezujuća pravila kao što su kodeksi ponašanja. Naravno, nijedan instrument ne osigurava uspjeh, no ipak najveći napredak moguć je dobrovoljnom suradnjom aktera.

Woolcock i Bayne (2013.) proces suradnje na međunarodnoj razini razrađuju na šest koraka:

1. Priprema- najčešće se obavlja na nacionalnoj razini, a uključuje pripremu institucija i aktera koji će biti uključeni, istraživanje problematike, određivanje alata i instrumenata kao i pripremu regulatornog okvira.
2. Definiranje ciljeva (engl. framing)- postavljanje okvira ideja može oblikovati pogled državnih institucija na pregovore i probleme koji mogu proizaći pri provođenju daljnjih koraka.
3. Oblikovanje budućeg djelovanja (engl. agenda setting)- ovaj korak najčešće je oblikovan uzimajući u obzir budući proces pregovaranja i relativnu ekonomsku snagu. U dnevni red potrebno je uvrstiti pitanja koja je potrebno raspraviti prije početka pregovora.
4. Pregovaranje- ovaj korak može biti vrlo dugotrajan, te je potrebna suradnja svih aktera. Ponekad je potrebno nekoliko rundi pregovora kako bi se postigao dogovor.
5. Ratifikacija- sporazum se službeno ratificira i stupa na snagu.
6. Primjena- primjena sporazuma na svim razinama prema pravilima koja su dogovorena.

Pregovori u gospodarskoj diplomaciji vrlo često mogu biti vrlo dug i kompleksan proces te se navedeni koraci mogu ponavljati više puta prije nego što se dogovor uspješno postigne. Kao primjer možemo navesti Zajedničku poljoprivrednu politiku Europske unije (engl. Common Agricultural Policy – CAP). Prvi dogovor je postignut 1962. ali kako bi se osiguralo praćenje napretka u poljoprivredi i gospodarstvu potrebno je ciljeve i strategije redovno redefinirati i obnavljati. Pregovori za zadnji dogovor o CAP-u koji je postignut 2. prosinca 2021. donesen je nakon tri godine pregovora. Stupio je snagu 1. siječnja 2023. te raspoređuje 270 milijardi eura na razvoj i unaprjeđenje poljoprivredne politike u zemljama članicama Europske unije. U pregovore su bili uključeni brojni akteri kao što su Europski parlament, Vijeće EU, Europska komisija, te brojne stručne i radne skupine. Pregovori su se sastojali od izrade strateških planova, reforma, uredbi i nacрта, rasprava, sastavljanja amandmana o kojima se glasa te ih se usvaja.²

² European commission, preuzeto 5.2.2023. s https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27_en

Osim poticaja mogu se koristiti kazne, a moguće je i određivanje sankcija. Sankcije mogu varirati i biti nametnute zbog nepoštivanja pojedinaca, grupa ili zemalja, kršenja međunarodnih prava ili normi, ugrožavanja sigurnosti ili nepoštivanja svojih međunarodnih obveza. Bitno je napomenuti kako se sankcije ne smatraju činom ratovanja ili ratom. Ujedinjeni narodi uspostavljaju sustav kolektivne sigurnosti koji regulira miroljubivo rješavanje sporova između država, ipak ako ti mehanizmi zakažu javlja se mogućnost kolektivnih sankcija država, državnih i nedržavnih aktera. Cilj kolektivnih sankcija je stvaranje pritiska. Povijesno gledano diplomatske sankcije dizajnirane su kako bi se stvarao pritisak na državnu vlast, to jest na skupine i pojedince državne vlasti, ali s ciljem da se ograniči utjecaj na šire stanovništvo.

2.3. Nastanak i razvoj gospodarske diplomacije

2.3.1. Razvoj gospodarske diplomacije u svijetu

Sve većom interakcijom različitih gospodarstava i globalizacijom, razvoj gospodarske diplomacije bio neizbježan. U prošlosti diplomacija se koristila kako bi olakšala razmjenu dobara, suradnju u obrani od neprijatelja i osiguranje mira, udruživanje protiv zajedničkih neprijatelja i ratna zbivanja. Nagli razvoj industrije, tehnologije i gospodarstva utjecao je na odnose snaga između gospodarstva, ali se stvaraju i sociokulturne okolnosti koje zahtijevaju razvoj novog pristupa gospodarskoj diplomaciji.

Oblik gospodarske diplomacije prisutan je od samih začetaka organizacije društva i zajednice. U početku koristile su se manje sofisticirane aktivnosti provođenja gospodarske diplomacije. Carstva poput drevnog Egipta, Rima ili Bizantskog sudjelovala su u prekograničnoj trgovini, stoga su trgovinski predstavnici zemalja imali uspostavljena pravila ponašanja, a postojala je i zaštita sudionika. Trgovinski predstavnici bili su pioniri zanimanja koju danas poznajemo kao diplomat.

Prve pisane tragove bilateralne gospodarske diplomacije nalazimo još u davnoj prošlosti, točnije 1258. godine prije nove ere u Trgovinskom i mirovnom sporazumu između egipatskog faraona Ramzesa II. i babilonskog kralja Hatusila III. (Grimal, 1992.)

Možemo istaknuti 1301. godinu kada je u Dubrovačkoj Republici osnovan Centar za skupljanje vijesti i informacija, čija je diplomacija omogućila pravovremenu informiranost te očuvanje mira i daljnji razvoj.

Prvo djelo iz gospodarske diplomacije nastalo je u Francuskoj. Na zahtjev Luja I., Jules J. Jusserand je 1648. godine napisao „Instrukcije za francuske ambasadore“ koje su određivale pravila ponašanja i zadaće ambasadora. (Bazdan, 2010.) 1626. godine osnovano je prvo ministarstvo vanjskih poslova u svijetu, također u Francuskoj pod vladavinom Luja 13. cilj mu je bio pretvaranje Francuske u najjaču silu u Europi. Tako je Kardinal Richelieu imenovan diplomatom, a kolika je njegova uloga u državi važna govori činjenica da je utjecao na poslove administracije, poljoprivrede, trgovine, obrta, prosvjete, vanjskih poslova i unutarnje poslove.

1924. godine u SAD-u usvaja se Rogersov zakon (engl. The Rogers Act) koji sjedinjuje diplomatsku i konzularnu službu u Službu vanjskih poslova SAD-a (engl. United States Foreign Service). Državni tajnik dobiva ovlasti za raspoređivanje i rotaciju diplomata u inozemstvu. Dok Bijela Kuća dobiva zadaću zaštite nacionalnih gospodarskih interesa u inozemstvu.³

Prvo djelo koje je u svom naslovu sadržavalo izraz „gospodarska diplomacija“ napisao je ruski znanstvenik Igor A. Ornatski 1985. godine. (Bazdan, 2010.)

Razvoj moderne gospodarske diplomacije ubrzava nakon Drugog svjetskog rata, kada je u Europi bila neophodna sanacija i oporavak od posljedica rata. Nakon drugog svjetskog rata gospodarska diplomacija bila je vođena pod restrikcijama i ograničenjima poslijeratnog razdoblja i Hladnim ratom. Kao trenutak koji obilježava prekretnicu u razvoju gospodarske diplomacije upravo možemo izdvojiti završetak Hladnog rata. Raspadom Jugoslavije, Sovjetskog saveza, padom Berlinskog zida i komunizma, novonastale države našle su se „između dvije vatre“. Tada počinje približavanje Zapadu, to jest priključivanje međunarodnim ekonomskim organizacijama. Nakon Drugog svjetskog rata SAD izrađuje Plan europske obnove- Marshallov plan. SAD je uložio 13 milijardi američkih dolara u ekonomsku obnovu Europe. Marshallov plan predlaže smanjenje međudržavnih barijera, ekonomsku integraciju kontinenta, povećanje produktivnosti i implementaciju modernih poslovnih procesa. Sredstva su raspoređena prema broju stanovnika, jačini industrije i ekonomije, ali su prednost dobile i zemlje s jačim savezničkim odnosima sa SAD-om. 18 zemalja dobilo je dio pomoći SAD-a, a najviše novca dodijeljeno je Ujedinjenom

³ Office of the historian, preuzeto 28.3.2023. <https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/rogers>

Kraljevstvu (oko 26% od ukupnog iznosa pomoći), Francuskoj (18%) i Zapadnoj Njemačkoj (11%).

SAD kao jaka ekonomska sila u svijetu, ima veliki utjecaj na razvoj i odnos snaga na međunarodnom tržištu. Možemo izdvojiti odnos SAD-a s Kinom, uz gospodarstvo Europske unije, ova dva gospodarstva najjača su na svijetu. Iz tog razloga odnosi između dvije zemlje imaju veliki utjecaj na zbivanja na međunarodnom tržištu. Nakon nastanka Narodne Republike Kine, SAD je prekinuo gospodarske veze s komunističkom vladom Kine. U kasnim 1970-tim Kina započinje proces ekonomskih reformi, kako bi se dopustio razvoj industrije u privatnom vlasništvu i poticanje trgovine i ulaganja. 1979. godine odnosi između SAD-a i Kine su normalizirani, što dovodi do naglog razvoja trgovine između dviju država. 1986. Kina podnosi zahtjev za pristupanju Općem sporazumu o carinama i trgovini, prethodniku WTO-a, a 2001. i Kina se pridružuje organizaciji. Danas između dvije države postoje brojne napetosti, kao primjer možemo izdvojiti zabrinutost zbog Kineske špijunaže tako bi američke tvrtke koje koriste kinesku tehnologiju mogle ugroziti nacionalnu sigurnost. Također, ekonomisti tvrde kako je Kina nakon pridruživanja WTO-u gomilanjem američkih rezervi, držala vrijednost nacionalne valute na niskoj razini. Posljedično cijena kineskog uvoza pada, dok cijena američkog uvoza raste, što pridonosi američkom trgovinskom deficitu. Uz to postoji zabrinutost zbog loših uvjeta rada u Kini, niske nadnice i kršenje ljudskih prava predstavljaju stalnu zabrinutost SAD-a i ostalih razvijenih zemalja koje trguju s Kinom. Ove napetosti dodatno naglašava ekonomska snaga ova dva gospodstava.

2.3.2. Razvoj gospodarske diplomacije u Europskoj Uniji

Nakon Drugog svjetskog rata 1945. godine, Europi je bila prijeko potrebna suradnja kako bi se osigurao mir i oporavak gospodarstva. Europski političari počeli su izgradnju zajednice koja je danas poznata kao Europska unija. Danas ovu ekonomsku i političku zajednicu čini 27 država članica, koje dijele zajedničke vrijednosti i ciljeve.

Kao drugi najveći izvoznik u svijetu, u 2021. godini na 27 država članica otpada 14% ukupnog svjetskoj izvoza dobara. 2021. godine vrijednost izvoza u države nečlanice iznosila je 4 300 milijarde eura, dok je izvoz između zemalja članica iznosio 6 786 milijarde eura.

U 2021. BDP Europske unije iznosio je 14.5 tisuća milijardi eura.⁴ Europska Unija treće je najveće globalno gospodarstvo uz Kinu i Sjedinjene Američke Države.

Kako bi tako velika zajednica, od 27 država članica koje se prostiru na 4.233.255,3 kvadratna kilometra i s populacijom oko 447 milijuna, mogla efektivno djelovati potrebna je konstantna komunikacija između država članica i EU i država nečlanica.

Samo osnivanje zajednice koja će zajedno surađivati oblik je djelovanja gospodarske diplomacije. Ali kako se europska ekonomija razvijala i rasla promijenili su se prioriteti i fokus djelovanja zajednice. U početku nije postojao plan za gospodarsku diplomaciju, aktivnosti su se provodile s ciljem bolje suradnje i rješavanja brojnih problema nastalih ratom. Zato je potrebno proučiti osnivanje Europske unije i najvažnije odluke koje su pridonijele rastu i razvoju europskog gospodarstva kakvog danas poznajemo. Osnivanje zajednice bilo je potaknuto ciljevima koji se mogu i danas identificirati u ciljevima i aktivnosti gospodarske diplomacije Europske unije.

1945.-1959.

8. svibnja 1945. završava Drugi svjetski rat u Europi, u kojem se milijuni ljudi umrli, ozlijeđeni i raseljeni, infrastruktura je uništena, te dolazi do nestašice hrane i goriva. 5. svibnja 1949. osnovano je Vijeće Europe, zajednica deset zapadnoeuropskih zemalja s ciljem promicanja demokracije, zaštite ljudskih prava i vladavine prava. 18. travnja 1951. Njemačka, Francuska, Italija, Nizozemska, Belgija i Luksemburg potpisuju ugovor o zajedničkom upravljanju industrijama ugljena i čelika. Ovaj ugovor služio je kako bi se osigurala nemogućnost samostalne proizvodnje oružja, što za posljedicu ima osiguranje da države ne mogu jedna drugu napasti. Taj ugovor označio je nastanak Europske zajednice za ugljen i čelik. Na temelju tog ugovora 25. ožujka 1957. popisuju se dva nova, kojima se osniva Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (Euroatom) koje počinju postojati 1. siječnja 1958. godine. Zajednička skupština Europske zajednice za ugljen i čelik 30. ožujka 1962. mijenja ime u Europski parlament.⁵

⁴ European union, preuzeto 5.4.2023. s https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_en

⁵ European union, preuzeto 5.4.2023. s https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en

1960.-1969.

Razdoblje šezdesetih godina 20. stoljeća u Europi obilježava gospodarski rast. Europska ekonomska zajednica ukinula je naplaćivanje carinskih nameta u međusobnoj razmjeni, također je donesena odluka o zajedničkoj kontroli proizvodnje hrane. Na taj način osigurava se dovoljna količina hrane te sprječavaju nestašice. Ovaj dogovor postignut je nakon 140 sati rasprave predstavnika šest zemalja Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luxemburga i Nizozemske. Takav dogovor je primjer u kojem se mogu identificirati aktivnosti i djelovanje gospodarske diplomacije. 3. svibnja 1960. osnovano je Europsko udruženje slobodne trgovine (EFTA). Njen cilj je promicanje slobodne trgovine i gospodarske integracije u zemljama izvan Europske ekonomske zajednice (EEZ). Kako bi se osigurala potpora poljoprivrednicima i poboljšanje poljoprivredne aktivnosti, i osiguranje stabilne opskrbe hranom 30. srpnja 1962. uspostavlja se Zajednička poljoprivredna politika (ZPP). Ovo partnerstvo između EU-a i poljoprivrednika zajednička je politika svih zemalja Europske Unije koja se financira sredstvima proračuna EU-a, a provodi se i danas. Tijekom vremena ciljevi su se proširili.

Ciljevi zajedničke poljoprivredne politike:⁶

- Potpora poljoprivrednicima i poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, čime se osigurava stabilna opskrba povoljnom hranom
- Zaštita prava poljoprivrednika iz EU
- Održivo upravljanje prirodnim resursima i doprinos borbi protiv klimatskih promjena
- Očuvanje ruralnih područja i krajolika EU
- Održavanje dinamičnosti ruralnog gospodarstva promicanjem zapošljavanja u poljoprivredi, poljoprivredno-prehrambenim industrijama i povezanim sektorima

Kako bi se osigurao daljnji napredak Europska ekonomska zajednica potpisala je prvi sporazum za suradnju s državama izvan Europe i tako proširila djelovanje na druge kontinente. 20. srpnja 1963. šest država članica potpisuje Konvenciju iz Yaoundéa o promicanju suradnje i trgovine s 18 bivših afričkih kolonija. Danas se suradnja s Afričkim kontinentom značajno proširila te ona obuhvaća odnos EU sa 79 afričkih, karipskih i

⁶ European union, preuzeto 5.4.2023. s https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_hr

pacifičkih regija. Naglasak suradnje je na nekoliko područja: klimi, okolišu i energiji, digitalizaciji i infrastrukturi, jednakosti spolova, ljudskim pravima, migraciji i nametnutom raseljenju stanovnika, miru i vladavini prava, održivom razvoju, zapošljavanju i programima za mlade. Spajanjem triju Zajednica- Europske zajednice za ugljen i čelik, Europske ekonomske zajednice i Euratoma omogućeno je potpisivanje Ugovora o spajanju koji je stupio na snagu 1. srpnja 1967. Od tada u Europskoj uniji postoji upravna vlast- Komisija i izvršna vlast- Vijeće. Carinska unija uspostavljena je 1. srpnja 1968. kada šest država članica ukida carinske namete na robu kojom međusobno trguju te se po prvi put uspostavlja slobodna prekogranična trgovina, dok se na robu iz drugih zemalja primjenjuju jednake carinske stope. Danas je EU jedno od najotvoreniji svjetskih gospodarstva i najveće jedinstveno tržište na svijetu.⁷

1970.-1979.

Gospodarski problemi EEZ-a izazvani su arapsko-izraelskim sukobom, proizvođači nafte s Bliskog istoka povećavaju cijene i ograničavaju prodaju cijene europskim državama. Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) osnovan je kako bi se preusmjerio novac iz bogatih u siromašna područja.⁸

1980.-1989.

Iako se trgovina između zemalja članica odvija slobodno, veliki problem predstavljaju razlike u zakonodavnim okvirima i nacionalnim propisima. Jedinstvenim europskim aktom koji je stupio na snagu 1. srpnja 1987. pokreće se opsežan šestogodišnji program za njihovo ukidanje i stvaranje jedinstvenog tržišta. 13. lipnja 1987. pokrenut je program Erasmus kojim se financiraju studenti koji žele studirati u drugim državama članicama. Do danas u programu je sudjelovalo više od 10 milijuna ljudi, koji su ne samo imali mogućnost studirati već i volontirati, osposobljavati se i stjecati radno iskustvo u inozemstvu. 1989. pada Berlinski zid, Njemačka se ujedinjuje, a 1990. istočni dio se pridružuje Europskim zajednicama.⁹

⁷ European union, preuzeto 5.4.2023. s https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en

⁸ European union, op. cit.

⁹ European union, op. cit.

1990.-1999.

7. veljače 1992. u Maastrichtu potpisuje se Ugovor o Europskoj uniji kojim se utvrđuju pravila o budućoj jedinstvenoj valuti, vanjskoj i sigurnosnoj politici te uskoj suradnji u pravosuđu i unutarnjim poslovima. Europska unija službeno je nastala Ugovorom koji je stupio na snagu 1. studenog 1993. Jedinstveno tržište s četiri slobode: slobodno kretanje ljudi, robe, usluga i kapitala uspostavlja se 1. siječnja 1993. Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru (EEA) prema kojem se jedinstveno tržište širi na zemlje EFTA-e stupa na snagu 1994. Članicama Europskog udruženja slobodne trgovine (EFTA-e) Islandu, Lihtenštajnu, Norveškoj i Švicarskoj sporazumom je olakšana trgovina i suradnja s Europskom unijom.

Schengenski sporazum stupa na snagu 26. ožujka 1995. i omogućava putovanja između Belgije, Francuske, Luksemburga, Nizozemske, Njemačke, Portugala i Španjolske bez kontrole putnih isprava na granicama, a 1. siječnja 1999. u 11 zemalja se uvodi euro za trgovačke i financijske transakcije, a kasnije novčanice te kovanice.¹⁰

2000.-2009.

26. veljače 2001. popisan je Ugovor iz Nice s ciljem reforme institucija EU. 13. prosinca 2007. potpisuje se Ugovor iz Lisabona kojim se želi povećati demokratičnost, učinkovitost i transparentnost Europske Unije.¹¹

2010.-2019.

1. srpnja 2013. Hrvatska pristupa kao 28. država članica Europske unije. 12. prosinca 2015. na Konferenciji UN-a u Parizu sklopljen je Pariški sporazum o klimatskim promjenama. 23. lipnja 2016. Ujedinjena Kraljevina na referendumu 52% glasača izglasalo je izlazak iz Europske unije nakon više od 40 godina članstva. Službeni izlazak Ujedinjena Kraljevine iz EU je 31. siječnja 2020.¹²

¹⁰ European union, op. cit.

¹¹ European union, op. cit.

¹² European union, op. cit.

2020.-danas

Globalna pandemija zahvaća cijeli svijet, te značajno utječe na ekonomiju i gospodarstvo Europske unije. Države članice postižu dogovor o nizu zdravstvenih i gospodarskih mjera i paketu poticaja financiranom iz proračuna.

Europska unija izdaje brojne smjernice, akte i mišljenja kojima je za cilj unaprjeđenje i stvaranje plana provođenja gospodarske diplomacije. Analizom tih dokumenata može se odrediti smjer i ciljevi kojima EU teži, te opći stavovi o gospodarskoj diplomaciji koje prihvaćaju države članice.

Kao glavne aktere gospodarske diplomacije možemo identificirati: Europsku komisiju i delegacije Europske unije kao što su Trade Policy Committee (TPC), financijske institucije, nevladine organizacije i poslovna udruženja. Gospodarskom diplomacijom potrebno je osigurati suradnju između država članica i EU i država nečlanica.

Europska unija nema jednu definiciju gospodarske diplomacije već se uzimaju u obzir zajednički faktori prisutni u brojnim definicijama, a to su:

1. osiguranje pristupa stranim tržištima domaćim poduzećima, jačanje veza između trgovinske politike i promicanja trgovine
2. privlačenje izravnih stranih ulaganja na državno područje Europske unije
3. utjecanje na međunarodna pravila kako bi se promovirao nacionalni interes

Pri provođenju vanjske politike i gospodarske diplomacije Europska unija vodi se načelima promocije vrijednosti Europske unije u svijetu, jedinstvom Europske unije (nepostojanje sukoba između nacionalnih interesa i interesa EU), odgovornim ponašanjem i stvaranjem partnerstva s drugim zemljama.

Prioriteti vanjskog djelovanja EU pri provođenju gospodarske diplomacije su:

- Sigurnost unije; s fokusom na sigurnosti i obranu, protuterorizam, kibernetičku sigurnost, energetska sigurnost, strateško komuniciranje
- Otpornost na utjecaj istoka i juga; koji uključuje politiku proširenja, otpornost na događaje u susjednim regijama i efektivnu migracijsku politiku
- Integrirani pristup konfliktima i krizama; uključuje stvaranje i građenje preventivnog mira i diplomacije, sigurnost i stabilizacija, rješavanje sukoba i politika mira

- Kooperativno regionalno djelovanje (engl. Cooperative Regional Orders); odnosi se na ulaganje u odnose i suradnju s regijama koje nisu dio Europske unije
- Globalno upravljanje u 21. stoljeću; provođenje reformi, investiranje u budućnost, proširenje i produbljenje gospodarskih i političkih odnosa

Za efektivno provođenje gospodarske diplomacije Europska unija trebala bi stvoriti sveobuhvatnu i zajedničku strategiju djelovanja. Većom sinergijom i suradnjom privatnih i javnih aktera u vanjskoj politici moguće je djelovati ujedinjeno te tako stvoriti veću snagu i moć u pregovorima s trećim zemljama te smanjiti ekonomske i političke prepreke.

3. Međunarodne organizacije i odnosi značajni za gospodarsku diplomaciju

3.1. Praksa provođenja gospodarske diplomacije

Samo okruženje i raznovrsnost poslova diplomata kada je riječ o ekonomskoj dimenziji diplomacije pojedinačno i vrlo jasno utječe na definiciju i poimanje poslova u okviru gospodarske diplomacije. (Mlinarić, 2020.) Kako je ranije navedeno u provođenju aktivnosti gospodarske diplomacije sudjeluju brojni akteri. Iako se gospodarska diplomacija vrlo često fokusira na aktivnosti države, konkretno ministarstva, diplomata i državnih agencija, aktivnosti provođenja obavljaju i brojni drugi akteri, kao što su nevladine organizacije, međunarodne organizacije i udruženja, poslovna interesna udruženja.

Potreba za raščlambom razina djelovanja proizlazi iz kompleksnosti i djelovanja gospodarske diplomacije na više razina.

Razina djelovanja može se podijeliti na makro, mezo i mikro razinu. (Arbeiter, Boromisa, et al. 2017.) Najviša makro razina opisuje onaj najširi spektar djelovanja, to podrazumijeva upravljanje na najvišoj razini, svjetskom ekonomijom i globalnim pravilima. Na ovoj razini djeluju brojne međunarodne organizacije. Na mezo razini gospodarska diplomacija se bavi odnosima regija i država kao što su suradnje i trgovinska partnerstva zajednica EU i ASEAN, EU i MERCOSUR. Najniža mikro razina bavi se izvozom i investicijama na najnižoj razini.

Kao glavne aktivnosti gospodarske diplomacije identificiraju se (Bayne i Wollcock, 2013.):

- a) Promocija trgovine
- b) Poticanje izravnih stranih ulaganja
- c) Suradnja u znanosti i tehnologiji, uključujući istraživanje i razvoj
- d) Promocija turizma

Prema Potter-u, 2004. može se i identificirati:

- e) Zagovaranje interesa nacionalne poslovne zajednice

a) PROMOCIJA TRGOVINE

Globalizacija i uklanjanje trgovinskih barijera omogućilo je gospodarstvima izlazak na strana tržišta te mogućnost tržišnog natjecanja. Na međunarodnim tržištima odvija se konstantna „bitka“ između konkurenata svih veličina u ponudi proizvoda i usluga.

Promocija trgovine obuhvaća razvojne i ekonomske politike formirane po potrebi gospodarstva. Akteri koji provode aktivnosti prilagođavaju svoje djelovanje potrebama i trenutnom stanju na međunarodnom tržištu. Također, promociju mogu usmjeravati samo na jedan ili više sektora, na jednu državu, više njih ili globalno.

Zadatak gospodarskih diplomata u promicanju trgovine je identifikacija potencijalnih novih tržišta, te stvaranje novih mogućnosti za povećanje izvoza na već postojeća tržišta. To se ostvaruje prikupljanjem informacija, obavještavanjem i stvaranjem mreže kontakata. U današnje moderno doba kada su dostupne goleme količine informacija, važno je informaciju imati prvi, i tako biti u prednosti nad drugim konkurentima na tržištu. Zato su sposobnosti i znanje gospodarskih diplomata od izrazite važnosti za funkciju koju obavlja.

U ovoj aktivnosti sudjeluju i međunarodne organizacije koje mogu uvelike olakšati trgovinu, posebno za manja, slabije razvijena gospodarstva. Međunarodni trgovinski centar (engl. International Trade Centre - ITC) posebno se fokusira na povezivanje malih poduzeća u zemljama u razvoju s međunarodnim tržištima. Trgovinu žele učiniti održivijom, dostupnijom i digitaliziranijom.

ITC se fokusira na stvaranje održivih lanaca vrijednosti, tako da stvaraju strategije za povezivanje mikro, malih i srednjih poduzeća i grade partnerstva duž tih lanaca vrijednosti. Nadalje, poticanje inkluzivne trgovine, koja olakšava premošćivanje ekonomskih, političkih i društvenih dispariteta kako bi se stvorile jednake prilike i olakšalo sudjelovanje u trgovini. Naglasak je i na promicanju zelene, održive trgovine što uključuje i usklađivanje politika vezanih uz trgovinu i okoliš. Također, ITC podupire e-trgovinu, usredotočeni su na digitalizaciju i uključivanje mikro, malih i srednjih poduzeća u e-trgovinu. Fokus se stavlja na regionalnu integraciju i povezivanje poduzeća u regionalne lance vrijednosti. Kao glavne aktivnosti mogu se navesti stvaranje alata i metodologija za poduzeća što omogućava stvaranje tržišnih veza i lanaca vrijednosti, stvaranje samoodrživih poslovnih ekosustava koje pružaju usluge kao što su informiranje, obuka, pravni i financijski savjet, marketing i zastupanje, suradnja s državnim institucijama i ostalim sudionicima kako bi se stvorilo

povoljno poslovno okruženje, kao i pružanje podataka, informacija i poslovno obavještanje o trgovini, izvozu i tržištima.

Svjetska trgovinska organizacija (engl. World Trade Organisation - WTO) globalna je međunarodna organizacija čiji je cilj otvorena trgovina na dobrobit svih, a to postiže uspostavljanjem pravila o trgovini između država. Preko 160 njenih članica predstavlja 98% svjetske trgovine. Na Slici 1. prikazane su zemlje članice, zemlje ne-članice, ali i one čije djelovanje i stanje gospodarstva izaziva zabrinutost i oprez ostalih članica. Njen cilj je osigurati da se sva trgovina između članica odvija slobodno, prema unaprijed uspostavljenim pravilima i bez smetnji. Uloge WTO su brojne: upravljanje sustavom trgovinskih pravila, služi kao platforma za pregovaranje o trgovinskim sporazumima, rješavanje trgovinskih sporova između država članica, praćenje nacionalne trgovinske politike, pružanje tehničke pomoći i podupiranje potreba zemalja u razvoju, te surađivanje s drugim međunarodnim organizacijama.

Slika 1. Prikaz zemalja članica Svjetske trgovinske organizacije

Izvor: Svjetska trgovinska organizacija,

https://www.wto.org/library/stcs/stc_maps_iframe_e.htm?country_selected=HRV, preuzeto 23.1.2023.

b) POTICANJE IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA

Gospodarskom diplomacijom moguće je osigurati izravna strana ulaganja koja mogu biti izvor kapitala što može doprinijeti ekonomskom rastu, stvaranju novih radnih mjesta, razvoju tehnologija i transferu znanja. Međunarodni ulagači procjenjuju profitabilnost, a o ulaganju odlučuju na temelju komercijalnih interesa. Kako bi država bila atraktivna destinacija za ulagače potrebno je zadovoljavanje nekoliko preduvjeta: povoljno poslovno okruženje, pravna sigurnost, politička stabilnost, stabilnost nacionalne ekonomije. S liberalizacijom tržišta i otvaranjem stranih tržišta takvih destinacija je mnogo, stoga danas ulagači traže destinacije u kojima su investitori imali pozitivna iskustva, gdje postoji razumijevanje poslovanja djelatnosti koju obavljaju i postoje potrebna znanja i vještine.

Kao zapreke koje bi mogle odvratiti investitora od ulaganja možemo identificirati netransparentnost poslovnih propisa i njihove primjene, nepredvidljivost i nestabilnost uvjeta poslovanja, sporost pokretanja investicija, nedovoljna pravna sigurnost, korupcija i niska efikasnost pravosuđa. Međutim, ako su i svi preduvjeti zadovoljeni potrebna je aktivna promocija na međunarodnim tržištima te kvalitetna komunikacija između gospodarskih diplomata i potencijalnih stranih ulagatelja kako bi država postala atraktivnom destinacijom za strane investitore.

c) SURADNJA U ZNANOSTI I TEHOLOGIJI

Kako bi se gospodarstvo razvijalo, i napredovalo potrebno je konstantno ulaganje i suradnja u znanosti i tehnologiji, s posebnim naglaskom na istraživanje i razvoj. U ovu aktivnost često su uključena ministarstva znanosti i znanstvene zajednice. Na taj način jačaju se tehnički kapaciteti, razvijaju sofisticirane tehnologije što posljedično smanjuje troškove proizvodnje, omogućava konkuriranje na međunarodnom tržištu, potiče trgovinu i može olakšati pristup tržištima. Također, suradnja može privući strana ulaganja u istraživanje i razvoj, a važnost privlačenja stranih investitora već je ranije naglašena.

Ovakva međunarodna suradnja od velike je važnosti za „slabije“ ekonomije i manje države zbog nedostatka sredstava za istraživanja koja su skupa, i često vremenski duga. Ali i iz razloga što u većini slučajeva ne donose brzi profit, već je potrebno određeno vrijeme dok ulaganje realizira i ostvari profit. Uz to postoji velika šansa od propadanja projekta zbog nemogućnosti dugoročnog financiranja. Dijeljenjem znanja i informacija, infrastrukture, okupljanjem multidisciplinarnih stručnjaka i angažiranjem najboljih stručnjaka troškovi

istraživanja i razvoja mogu se podijeliti između sudionika te značajno pasti za pojedinu državu.

Dobri međunarodni odnosi i suradnja u znanosti uvelike olakšavaju suradnju u vrijeme kriza, sukoba i katastrofa, te povećava bazu znanja koja je dostupna u takvim kriznim vremenima.

d) PROMOCIJA TURIZMA

Za države koje se oslanjaju na turizam kao značajan dio prihoda BDP-a, promocija turizma izrazito je važna aktivnost gospodarske diplomacije. Nju najčešće provodi ministarstvo turizma i turističke zajednice, a naglasak je na promociji i razvoju turizma te promicanju interesa turističkog sektora.

Osim prirodnih ljepota potrebna je razvijena infrastruktura, politička stabilnost i sigurnost, radna snaga i raznolika ponuda. S obzirom na razvoj prijevoza i sve jednostavnije povezivanje svih dijelova svijeta, turisti na izbor imaju brojne destinacije. Zato je potrebno stvoriti turističku destinaciju koja prati trendove i zadovoljava trenutne potrebe tržišta, te se konstantno prilagođava i prati zahtjeve potrošača.

e) ZAGOVARANJE INTERESA POSLOVNE ZAJEDNICE

Prema Potteru (2004.), kao peta glavna aktivnost gospodarske diplomacije navodi se zagovaranje interesa nacionalne poslovne zajednice. Interese poslovne zajednice najčešće zagovaraju nevladina tijela, kao što su sindikati, civilne organizacije- udruge i gospodarske komore. Ipak, zagovaranje interesa poslovne zajednice treba razlikovati od lobiranja koje je isključivo usmjereno na jednu interesnu skupinu.

To se može postići aktivnostima i članstvom u udruženjima koja promiču i štite interese sektora. Tako industrijski sektori mogu imati svoje predstavnike u Bruxellesu koji mogu aktivnostima gospodarske diplomacije utjecati na zakonodavstvo EU. Ovaj način djelovanja može se pretvoriti u lobiranje.

POTPORNE AKTIVNOSTI GOSPODARSKE DIPLOMACIJE

Uz glavne aktivnosti moguće je identificirati potporne aktivnosti, bez čije provedbe uspješno provođenje glavnih ne bi bilo moguće.

Potporne aktivnosti uključuju obavještanje (engl. business intelligence) koje podrazumijeva prikupljanje, pohranjivanje i analiziranje prikupljenih podataka u svrhu donošenja odluka temeljenih na prikupljenim podacima. Umrežavanje i odnose s javnošću,

što podrazumijeva brendiranje (engl. branding), podršku pri pregovaranju i provedbi ugovora, te rješavanje problema.

3.2. Bilateralna i regionalna razina provođenja

Provođenje aktivnosti gospodarske diplomacije ovisi o tome koje aktere je država zadužila za aktivnosti provođenja, ali i o trenutnim potrebama gospodarstva i pitanjima o kojima se raspravlja.

Bilateralna razina je provođenje aktivnosti gospodarske diplomacije između dvije države. Ovaj način provođenja omogućava najjednostavnije pregovaranje, jer uzima u obzir samo dva aktera. Ipak vrlo često se javlja asimetričan odnos snaga, to jest da država s jačom relativnom ekonomskom snagom postavlja uvjete i u bojem je položaju u odnosu na slabijeg partnera. Kao primjer možemo navesti bilateralne ugovore o ulaganju (Bilateral investment treaty – BIT). Takvim sporazumima uređena su pravila i uvjeti izravnih stranih ulaganja poduzeća ili državljana jedne zemlje na teritorij druge zemlje. Ugovori obično uključuju jamstva i osiguravaju ravnopravan tretman, zaštitu i sigurnost, te slobodan prijenos sredstava. Prvi BIT sklopljen je 1959. godine između Njemačke i Pakistana. Do 1980. godine sklopljeno ih je 250, njihova broj konstantno raste, a do 2022. ih je na snazi bilo više od 2500.

Provođenje gospodarske diplomacija na regionalnoj razini pogodno je za susjedne zemlje koje žele imati korist od integracije i otvaranja tržišta, a najbolje funkcioniraju između „sličnih“ država. To jest onih kulturno povezanih, sa sličnom veličinom, ekonomskom snagom, BDP-om, razinom razvoja i pravnim sustavom. Najbolji primjeri ovakvih zajednica su EU, ASEAN i MERCOSUR. S obzirom da je djelovanje gospodarske diplomacije Europske unije detaljno opisano, fokusirati ćemo se na druge dvije zajednice: ASEAN i MERCOSUR.

ASEAN (engl. Association of Southeast Asian nations), Savez država Jugoistočne Azije osnovan je 8. kolovoza 1967. potpisom ASEAN Deklaracije od strane predstavnika pet država- Indonezije, Malezije, Filipina, Singapura i Tajlanda. Danas članice su i Brunei, Kambodža, Lao PDR, Maynamar i Vijetnam. Kroz zajedničku suradnju i partnerstvo ASEAN ima za cilj ubrzati gospodarski rast, društveni napredak i kulturni razvoj. Pridržavanjem načela Povelje Ujedinjenih naroda promiče regionalni mir, stabilnost i vladavinu prava, promiče aktivnu suradnju i pomoć u pitanjima koja su od zajedničkih

interesa na gospodarskim, društvenim, kulturnim, znanstvenim, administrativnim i tehničkim područjima, to uključuje pružanje pomoći u obuci i istraživanju na obrazovnom i znanstvenom području kao i promociju studija jugoistočne Azije. Nadalje od značajne važnosti je suradnja i poboljšanje transporta, komunikacije, trgovine u sektorima poljoprivrede i industrije, provođenje edukacija o međunarodnoj trgovini i razmjeni roba, održavanje suradnje s međunarodnim i regionalnim organizacijama sa sličnim ciljevima kao i pronalazak načina za užu međusobnu suradnju. Kako bi se osigurala uspješna suradnja države članice moraju poštivati neovisnost, suverenost i ravnopravnost drugih članica, ne smiju se upletati u unutarnje poslove drugih članica kao ni upotrebljavati bilo kakav oblik prisile ili prijetnje. ASEAN surađuje i njeguje prijateljske odnose sa brojnim drugim zemljama, regijama i međunarodnim organizacijama i institucijama. Kao primjer možemo izdvojiti suradnju s EU, UN, MERCOSUR, Pacific Alliance (PA), Australijom, UK, SAD, UAE, ali i brojnim drugim akterima. U dokumentu pod nazivom ASEAN Community Vision 2025, the ASEAN Political-Security Community Blueprint 2025, naglašava se važnost produbljivanja i jačanje suradnje s vanjskim partnerima.

The Southern Common Market, MERCOSUR, zajednica je osnovana od strane Argentine, Brazila, Paragvaja i Urugvaja, kasnije se pridružuje i Venezuela, dok je Bolivija u proceduri pristupanja. MERCOSUR dodjeljuje status pridruženih članica zemljama Južne Amerike kako bi i one sudjelovanje u aktivnostima te imale trgovinske povlastice pri suradnji s državama članicama. Ostali sudionici su Čile, Kolumbija, Ekvador, Gvineja, Peru, Surinam. Zajednica ima tri tijela: Vijeće zajedničkog tržišta - CMC (engl. Council of the Common Market) koje je glavno tijelo i provodi procese političke integracije, Skupinu za zajedničko tržište - GMC (engl. Common Market Group) koja je odgovorna za nadzor svakodnevnih operacija i funkcioniranja zajednice i Trgovinsku komisiju MERCOSUR-a - CCM (engl. Mercosur Trade Commission) čije je zaduženje upravljanje instrumentima zajedničke trgovinske politike. Uz tri glavna tijela postoji broj agencija, pregovaračkih foruma i radnih tijela koja provode regionalne politike. Glavni cilj je konkuriranje i integracija nacionalnih gospodarstva zemalja članica na međunarodno tržište. Promiče se konkurentnost, kohezija i smanjenje nejednakosti između država članica.

Moguća je i komunikacija na različitim razinama. Tako Europska unija može pregovarati s jednom državom, na primjer Indijom. Ovaj primjer pokazuje komunikaciju zajednice EU

koja sama po sebi prati model regionalne razine djelovanja gospodarske diplomacije, s državom Indijom koja prati bilateralan model.

3.3. Plurilateralna i multilateralna razina djelovanja

Plurilateralna razina provođenja nešto je manje zastupljena od regionalne ili multilateralne. Njen značaj je što dobrovoljnom suradnjom aktera omogućava usklađivanje nacionalnih i međunarodnih gospodarskih ciljeva. Povezivanjem država sa sličnim ciljevima koje imaju mogućnost razvijanja zajedničkih stavova, omogućava se njihovo zajedničko nastupanje na multilateralnoj razini. Primjeri takvih organizacija su OECD, G7, G20.

OECD (engl. The organization for Economic Co-operation and development), Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj, u fokusu je oblikovanje politika koje potiču prosperitet, jednakost, prilike i dobrobit za sve. To se postiže uspostavljenjem međunarodnih standarda i rješavanjem niza društvenih, ekonomskih i ekoloških pitanja. Okuplja 38 članica koje predstavljaju čak 80% svjetske trgovine i investicija, a zajedno s partnerima surađuju na globalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini. OECD pokreće reforme, postavlja standarde, programe i inicijative u više od 100 zemalja diljem svijeta.¹³

G7 je skupina gospodarski i industrijski najmoćnijih i razvijenijih zemalja svijeta, a čine ju Francuska, Italija, Njemačka, UK, SAD, Kanada i Japan. Prije 2014. skupina je bila G8, međutim iz političkih razloga i sankcija Rusija je suspendirana. Ovim zemljama je u interesu, zbog svoje ekonomske snage, održavati bliske diplomatske odnose. G7 nema ured ili sjedište već se predsjedavajuća država rotira godišnje, ona organizira summit i određuje prioritete djelovanja skupine.¹⁴ Na sličan način djeluje i G20 koja okuplja 19 zemalja i Europsku uniju radi rješavanja pitanja kao što su međunarodna financijska stabilnost, klimatske promjene, održivi razvoj te ostala globalna ekonomska pitanja. Na sastancima sudjeluju predsjednici vlada ili država, ministri financija ili vanjskih poslova i drugi državni dužnosnici. Europsku uniju predstavlja Europska komisija i Europska središnja banka, a vrlo često su na sastanke pozvane i zemlje ne-članice, međunarodne i nevladine organizacije. Države članice su: Argentina, Australija, Brazil, Kanada, Kina, Francuska, Njemačka, Indija, Indonezija,

¹³ OECD, preuzeto 28.1.2023. s <https://www.oecd.org/>

¹⁴ European commission, preuzeto 28.1.2023. s https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/international-organisations/g7_en

Italija, Japan, Meksiko, Republika Koreja, Rusija, Saudijska Arabija, Južna Afrika, Turska, UK, SAD i EU.

Multilateralna razina provođenja najčešće se koristi za globalna pitanja, kao što su klimatske promjene. U globaliziranom svijetu ovakav način gospodarske diplomacije sve je češći, a neke od organizacija koje djeluju na najvišim razinama su Svjetska trgovinska organizacija (WTO), Ujedinjeni narodi (UN), Međunarodni monetarni fond (MMF) i Svjetska banka. Ovakvo provođenje diplomacije može imati negativne posljedice za najrazvijenije države, koje dogovori i pomaganja slabije razvijenim gospodarstvima mogu kočiti u napretku i razvoju. Također, može biti teško postići dogovore na multilateralnoj razini, stoga se često dogovori sklapaju na nižim razinama.

Uloge Svjetske trgovinske organizacije već su navedene u poglavlju aktivnosti gospodarske diplomacije. Ujedinjeni narodi broje 193 zemlje članice koje surađuju na području mira i sigurnosti, ljudskih prava, humanitarne pomoći, održivog razvoja i klimatskih promjena, međunarodnog prava i ostalih globalnih pitanja. Djeluju kroz fondove, programe i specijalizirane agencije te koordiniraju rad s odvojenim entitetima koji surađuju s organizacijom.¹⁵ Međunarodni monetarni fond (MMF), specijalizirana je agencija u sklopu Ujedinjenih naroda s 190 država članica, koja za cilj ima osiguranje stabilnosti međunarodnog monetarnog i financijskog sustava međunarodnih plaćanja. Svjetska banka djeluje na području razvoja, te pruža širok spektar financijskih usluga i tehničke pomoći zemljama kako bi dijelile i primjenjivale inovativna rješenja u izazovima s kojima se suočavaju. Fokusira se na iskorjenjivanje siromaštva i pružanje pomoći najsiromašnijim regijama kroz stvaranje održivog gospodarskog rasta, ulaganje u ljudske potencijale i stvaranje otpornosti na šokove i krize koje bi mogle unazaditi i usporiti napredak.¹⁶

Treba napomenuti kako postavljanje standarda na „višim“ razinama od značajne važnosti, jer potiče aktivnosti na nižim razinama. Može se reći kako manji sporazumi i dogovori vrlo često kopiraju akcije na najvišim razinama.

¹⁵ United nations, preuzeto 28.1.2023. s <https://www.un.org/en/>

¹⁶ Hrvatska narodna banka 28.1.2023. <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/medunarodni-monetarni-fond>

4. Razvoj gospodarske diplomacije u Republici Hrvatskoj

4.1. Aktivnosti gospodarske diplomacije

Kako bi dobili bolji dojam o hrvatskom gospodarstvu u širem kontekstu, u Tablici 2. prikazana je usporedba s odabranim državama u 2021. godini. Usporedba je napravljena sa Slovenijom, Austrijom, Srbijom i Slovačkom. Odabrane su zbog svojeg geografskog položaja, Slovenija, Austrija i Slovačka su članice Europske unije, dok sa Srbijom Hrvatska ima značajnu povijesnu povezanost.

Tablica 3. Usporedba makroekonomskih pokazatelja u izabranim državama u 2021.

2021.	Hrvatska	Slovenija	Austrija	Srbija	Slovačka
Broj stanovnika (u mil)	3.889	2.108	8.956	6.834	5.447
BDP (u mil. EUR, tekuće cijene)	58.207	56.770	441.628	57.993	107.132
BDP po stanovniku (u EUR)	14.969	26.929	49.312	8.486	19.666
BDP- relna godišnja stopa promjene (u %)	13,1	8,2	4,6	7,5	3,0
Prosječna godišnja stopa inflacije- Indeks potrošačkih cijena (IPC)	2,6	1,9	2,8	4,1	3,1
Stopa nezaposlenosti (prema definiciji ILO-a, stanovništvo starije od 15 god)	7,6	4,4	6,3	11,8	6,7

Izvor: Izrada autora, prema World Bank (2021.)

Iz tablice 3. vidljivo je kako Austrija ima najveći BDP (441.628 mil. EUR), nakon nje Slovačka (107.132 mil. EUR), dok je BDP Slovenije (56.770 mil. EUR) i Srbije (57.993 mil. EUR) manji od Hrvatske (58.207 mil. EUR). Kada se uzme u obzir broj stanovnika, Srbija ima najmanji BDP po stanovniku (8.486 EUR), dok se Hrvatska nalazi na predzadnjem mjestu (14.969 EUR). Hrvatska ima najveću realnu godišnju stopu promjene BDP-a koja iznosi čak 13,1%, najmanju ima Slovačka 3,0%. Što se tiče inflacije poželjno je da ona bude na što nižim razinama. Najnižu stopu postiže Slovenija (1,9%), nakon nje Hrvatska (2,6%) i Austrija (2,8), dok Srbija postiže najvišu razinu (4,1%). Stopa nezaposlenosti najviša je u Srbiji (11,8%), u Hrvatskoj iznosi (7,6%), dok je najniža u Sloveniji (4,4%).

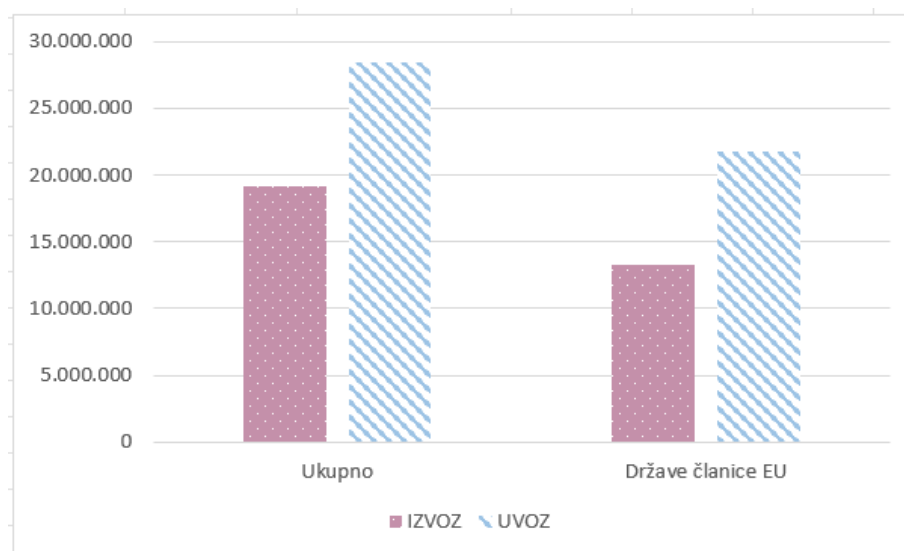
Jačanje gospodarske diplomacije jedan je od pet ciljeva Hrvatske vanjske politike. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, u suradnji s drugim nadležnim tijelima i poslovnim udruženjima kao i mrežom diplomatsko-konzularnih predstavništva, aktivno promiče, ali i štiti gospodarske interese Republike Hrvatske u inozemstvu. To uključuje brojne aktivnosti, a kao one od posebnog značaja možemo izdvojiti podršku hrvatskim

poduzećima prilikom izlaska na strana tržišta u smislu pomoći pri traženju poslovnih partnera, pružanja informacija o zakonima, propisima i uvjetima poslovanja, pružanje informacija o izvoznim prilikama, natjecajima i sajmovima, pomoć pri organizaciji promotivnih događaja i posjetima institucijama zemlje primateljice, usmjeravanje na financijsku i pravnu pomoć, zalaganje za pravedan tretman i pomoć pri rješavanju trgovinskih prepreka. Od značajne važnosti je i privlačenje stranih ulaganja, kao i sudjelovanje i aktivna uloga u radu međunarodnih organizacija i gospodarskih institucija i od kojih je posebno značajno sudjelovanje u kreiranju trgovinske politike Europske unije.¹⁷

ULOGA HRVATSKE GOSPODARSKE DIPLOMACIJE U PROMOCIJI TRGOVINE

Uključivanjem u međunarodne organizacije kao što su WTO (2000.), CEFTA (2003.) te EU (2013.), omogućilo je Hrvatskoj kao relativnoj mladoj državi uključivanje u međunarodnu trgovinu robom i uslugama, te izlazak i natjecanje domaćih poduzeća na inozemnim tržištima. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju promijenila se i sama definicija izvoza i trgovine. Dok je ranije Hrvatsko tržište bilo domaće, a sva ostala inozemna, ulaskom u Europsku Uniju, EU trgovina postaje domaća. Dok svu trgovinu i izvoz van granica Europske unije određuju i reguliraju pravila Europske unije.

Grafikon 2. Robna razmjena Republike Hrvatske u 2021. godini u tisućama eura

Izvor: Izrada autora, prema DZS (2022.)

¹⁷ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, preuzeto 3.4.2023. s <https://mvep.gov.hr/o-gospodarskoj-diplomaciji/225656>

Kao što je prikazano na Grafikonu 2. u 2021. izvoz je iznosio 19.187.681.000,00 eura, a uvoz 28.447.605.000,00 eura, dakle Hrvatska uvozi više robe nego što izvozi. Pokrivenosti uvoza izvozom iznosila je oko 67%, a deficit robne razmjene s inozemstvom iznosio je oko 9,3 milijardi eura. Najvažniji trgovinski partner Hrvatske je Europska unija, to jest njezine zemlje članice. U 2021. 70% od ukupnog izvoza Hrvatska je ostvarila s Europskom unijom, dok je 77% od ukupnog uvoza ostvareno s Europskom unijom. Što se tiče zemalja koji su najvažniji vanjskotrgovinski partneri iz Europske unije, možemo izdvojiti Njemačku, Italiju i Sloveniju. U Sloveniju se najviše izvozi, oko 13% od ukupnog izvoza, dok se najviše uvozi iz Njemačke, 15% od ukupnog uvoza. Italija je također iznimno značajan trgovinski partner s kojom i uvoz i izvoz iznosi 13% od ukupnog uvoza i izvoza u 2021. godini. Bosna i Hercegovina, SAD i Srbija najvažniji su vanjskotrgovinski partneri iz trećih zemalja. 9% od ukupnog izvoza ostvareno je s Bosnom i Hercegovinom.

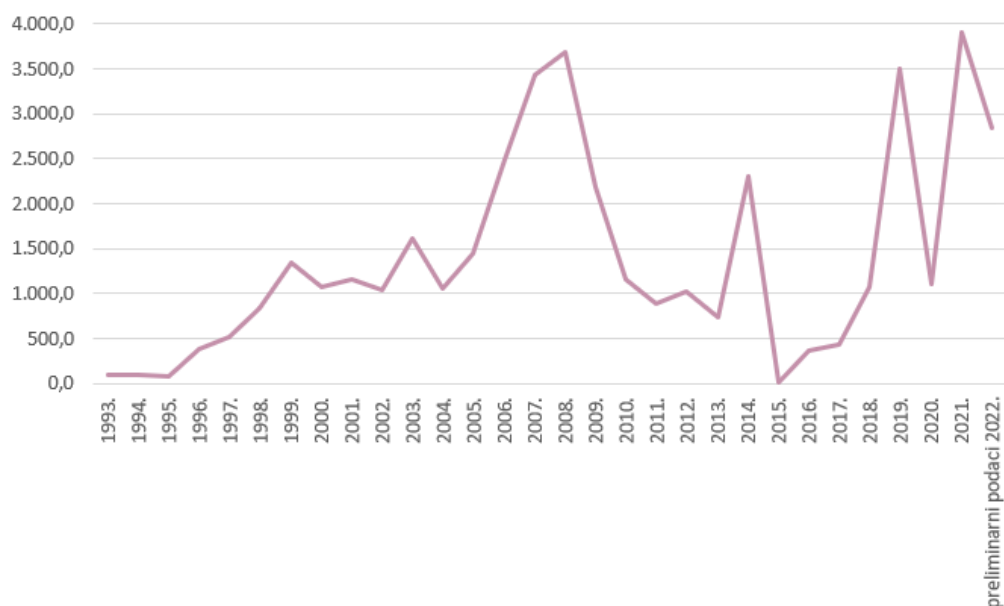
Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja putem razvojnih strategija identificira sektore s potencijalom za izvoz te potiče razvoj konkurentnosti, osim toga ministarstvo je zaduženo za stvaranje strategije koja olakšavaju i potiču ulaganje i izvoz. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova zaduženo je za provedbu zajedničke trgovinske politike Europske unije i jačanje gospodarskih bilateralnih, regionalnih i multilateralnih odnosa. Potencijal je u suradnji ova dva ministarstva i usklađivanju i stvaranju zajedničkih strateških planova za poticanje i razvoj trgovine.

POTICANJE IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA U REPUBLIKU HRVATSKU

Inozemna izravna ulaganja sastavni su dio platne bilance, a obuhvaćaju vlasnička ulaganja, zadržanu dobit i dužničke odnose između vlasnički povezanih rezidenata i nerezidenata. Izravna vlasnička ulaganja su ulaganja kojima strani vlasnik stječe najmanje 10% udjela u temeljnom kapitalu trgovačkog društva.¹⁸ HNB 1997. godine počinje istraživati i pratiti inozemna izravna ulaganja.

¹⁸ HNB, preuzeto 4.3.2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sekter-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>

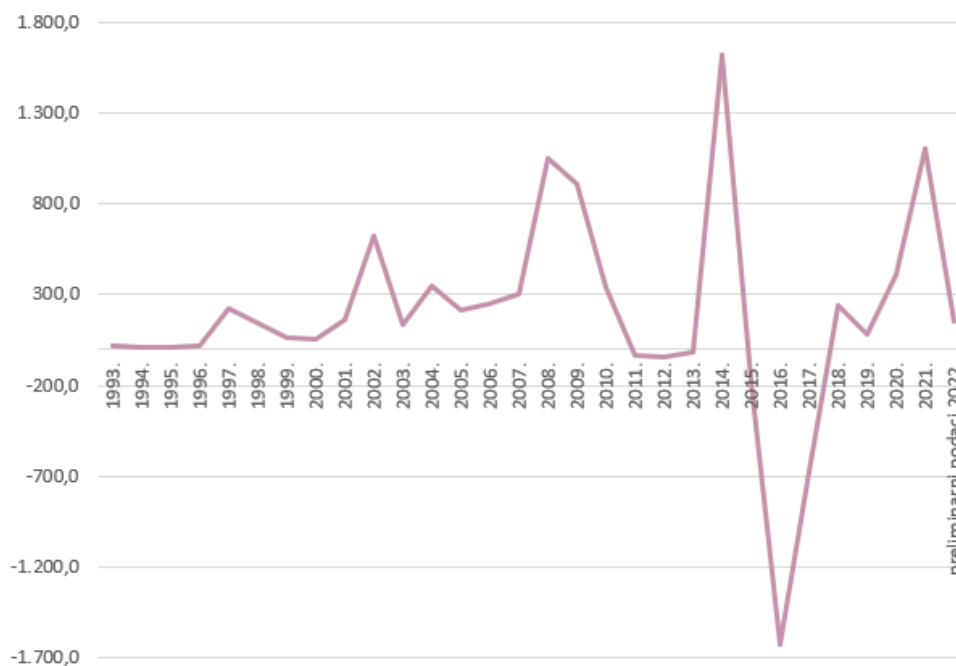
Grafikon 3. Izravna strana ulaganja u imovinu, u milijunima eura u razdoblju 1993.-2022.

Izvor: Izrada autora, prema HNB (2022.)

Grafikon 3. prikazuje kretanje izravnih stranih ulaganja u imovinu od 1993. do 2022. koja se odnosi na preliminarne podatke. Rat i nestabilna politička situacija u Hrvatskoj tokom devedesetih godina, imala su negativan utjecaj na priljev stranih ulaganja u Hrvatsko gospodarstvo. Na grafikonu se može uočiti kako se prvi značajni rast inozemnih stranih ulaganja u imovinu događa 1996. Do ovog rasta došlo je zbog restrukturiranja gospodarstva, to jest privatizacijom velikih državnih poduzeća. Nakon Svjetske financijske krize 2008. godine uočava se značajan pad, dok se najveći rast ostvaruje 2013. godine ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. Većina izravnih stranih ulaganja dolazi upravo iz Europske unije. 2016. godine bilježi se pad nakon kojeg slijedi oporavak i rast ulaganja.

Grafikon 4. Izravna strana ulaganja u obveze, u milijunima eura u razdoblju 1993.-2022.

Izvor: Izrada autora, prema HNB (2022.)

Na Grafikonu 4. prikazano je kretanje izravnih stranih ulaganja u obveze u milijunima eura u razdoblju 1993. do 2022. Kao i kod imovine prvi rast događa se 1996. godine te je prisutan rast do Svjetske financijske krize 2008. kada obveze padaju. 2013. ulaskom u Europsku uniju događa se rast. Također, pad je zamijećen 2020. zbog pandemije COVID-19, međutim oporavak započinje iduće godine.

Tablica 4. Prvih deset djelatnosti prema visini inozemnih izravnih ulaganja 1993.-2020.

Djelatnost	UKUPNO 1993.-2020., mil. EUR	Udio 1993.-2020. (%)
Financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	7.345,3	22,2
Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	2.845,8	9,3
Vlasnička ulaganja u nekretnine	2.422,1	6,9
Poslovanje nekretninama	2.162,0	6,6
Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	2.037,8	6,4
Telekomunikacije	2.017,3	6,2
Smještaj	1.501,2	4,3
Proizvodnja koka i rafiniranih naftnih proizvoda	1.266,0	4,2
Gradnja zgrada	1.177,8	3,7
Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	1.115,8	3,1
SVEUKUPNO RH (uključuje kružna ulaganja od 2.359,4 mil. EUR)	33.044,8	100,0

Izvor: Zubak D, Hanzl Ž. (2020.), Hrvatsko gospodarstvo u 2020. godini, HGK

U Tablici 4. prikazano je prvih deset djelatnosti prema visini inozemnih izravnih ulaganja. Ukupna vrijednost izravnih ulaganja u razdoblju od 2013. do 2020. iznosila je 33,04 milijarde eura, ukoliko se uključuju kružna ulaganja. Kružna izravna ulaganja odnose se na ulaganja kojima izravni ulagač usmjerava svoja domaća financijska sredstva u inozemstvo, a potom sta ista sredstva iz inozemstva ulaže u domaću ekonomiju.¹⁹ Najviše izravnih stranih ulaganja privukle su financijske uslužne djelatnosti (osim osiguranja i mirovinskih fondova), 22,2% od sveukupnih ulaganja.

Kako bi se potaknula izravna strana ulaganja u Hrvatsku, potrebno je pojednostaviti i ubrzati administrativne postupke. Zato Hrvatska donosi reforme i zakone koji bi trebali to omogućiti. Možemo izdvojiti:

- Zakon o poticanju ulaganja (NN 63/22)
- Zakon o poticanju investicija i unaprjeđenju investicijskog okruženja (NN 111/12, 28/13)- na snazi do 2.10.2015.
- Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske (NN 29/18, 114/18)

¹⁹ HNB, preuzeto 4.3.2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sekter-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>

- Uredba (EU) 2019/452 Europskog parlamenta i vijeća od 19. ožujka 2019. o uspostavi okvira za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji

Zakon o poticanju ulaganja je na snazi od 4. lipnja 2022., njime se uređuje dodjela državnih regionalnih potpora radi poticanja ulaganja. Svrha poticanja ulaganja je poticanje gospodarskog rasta i ostvarivanje gospodarske politike, uključivanje u međunarodne tokove razmjene i jačanje investicijske i konkurentske sposobnosti poduzetnika. Područja u kojima su potpore uređene ovim zakonom su ulaganja u održive projekte koje imaju za cilj jačanje konkurentskih sposobnosti u:

- Proizvodno-prerađivačke aktivnostima
- Razvojno-inovacijske aktivnostima
- Aktivnostima poslovne podrške
- Aktivnostima usluga visoke dodane vrijednosti

Do 2015. na snazi je bio *Zakon o poticanju investicija i unaprjeđenju investicijskog okruženja*, kojeg je zamijenio *Zakon o poticanju ulaganja*, on je uređivao poticanje investicije i poticanje unaprjeđenja investicijskog okruženja, te druga pitanja vezana za ulaganja.

Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske na snazi je od 1. siječnja 2019., njime se uređuju kriteriji i postupak prijave strateških investicijskih projekata, postupak procjene, odabira, pripreme i provedbe strateških projekata, raspolaganje nekretninama u vlasništvu Republike Hrvatske za potrebe provedbe strateških projekata, davanje koncesija u vezi s provedbom strateških projekata i izdavanje upravnih akata u vezi s provedbom strateških projekata.

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici 24. rujna 2020. donijela Uredbu o provedbi *Uredbe (EU) 2019/452 Europskog parlamenta i vijeća od 19. ožujka 2019. o uspostavi okvira za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji*, kojom se uspostavlja Nacionalna kontaktna točka i Međunarodno povjerenstvo za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji. Tom Uredbom uspostavljaju se mehanizmi i okviri za provjeru izravnih stranih ulaganja, te uspostavljanje i održavanje veza između ulagatelja i poduzetnika.

U ožujku 2021. Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, analizirala je stanje i spremnost Hrvatske na privlačenje stranih investitora te dala preporuke kako olakšati prinos stranih investicija. Agencija navodi osnivanje Agencije za privlačenje investicija i rad s

investitorima, u obliku stvaranja jedne kontakt točke na kojoj će investitori biti na izvoru informacija što bi povećalo transparentnost i razumljivost hrvatskog zakonodavstva i prilika za strane ulagatelje. Također, potrebna je modernizacija i maksimalna digitalizacija procesa prijave, odobravanje i praćenja investicijskih projekata putem interneta. Navode i pripremu paketa informacija za ulagatelje koji bi sadržavali primjere već realiziranih investicija, informacije o poduzetničkim zonama i tehnološkim parkovima, popis raspoloživih dobavljača koji su spremni na rad, informacije o lokalnim zakonima, infrastrukturi, troškovima, životnom standardu, lokalnom okruženju, informacije o ljudskim resursima i profilima potencijalnih zaposlenika.

SURADNJA U ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJU I RAZVOJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska istraživačke djelatnosti većinom financira iz javnog sektora, međutim zbog vrlo niskog alociranja resursa u istraživanje i razvoj, postoji mogućnost suradnje s privatnim sektorom. Međutim kako Hrvatska nije zemlja s velikim brojem visokorazvijenih tehnoloških poduzeća, ovakav način suradnje izostaje.

Zbog nedostatka sredstava i ulaganja u razvoj i istraživanje za Hrvatski znanstveni i istraživački sektor od značajne je važnosti uključivanje u programe i projekte, te prenošenje znanja i tehnoloških unaprjeđenja iz razvijenijih gospodarstva i jakih znanstvenih zajednica. To može unaprijediti Hrvatsko gospodarstvo, smanjiti troškove te potaknuti gospodarski rast.

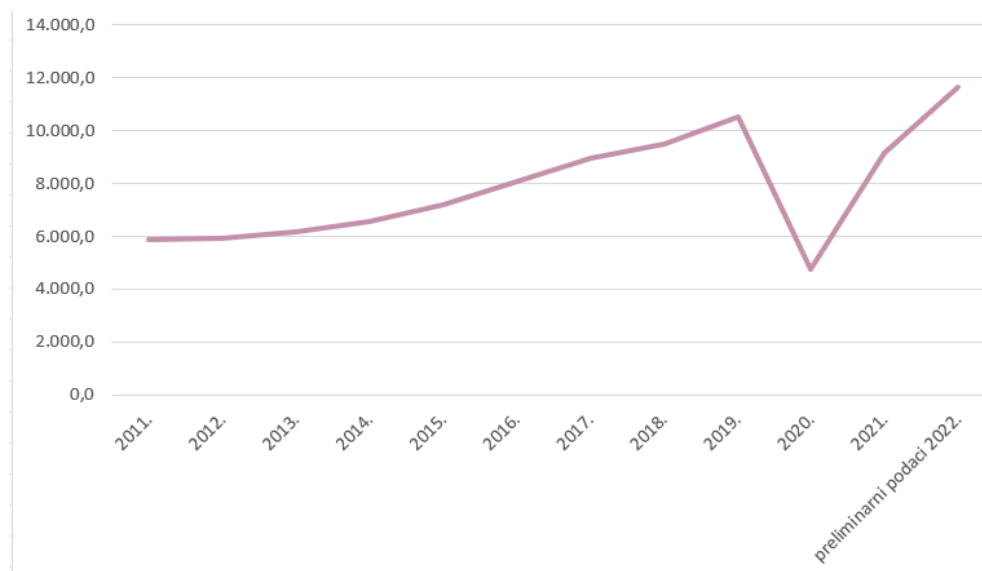
Već ranije naveden Zakon o poticanju ulaganja (NN 63/22), koji između ostalog za cilj ima jačanje razvojno-investicijskih aktivnosti, potpore uključuju i potpore za razvojno-inovacijske aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti i potpore za modernizaciju poslovnih procesa- automatizacija, robotizacija i digitalizacija proizvodno-prerađivačkih procesa.

PROMOCIJA TURIZMA REPUBLIKE HRVATSKE

Hrvatski turizam ostvaruje oko 70% ukupnog izvoza usluga, jednu petinu Hrvatskog BDP-a. U 2019. ostvaren je na razini 19,4% vrijednosti BDP-a. U 2020. djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ostvarila vrijednost od 1.254 milijuna eura, 2020. godina bila obilježena pandemijom COVID-19, a restrikcije su imale veliki utjecaj na turizam i mobilnost ljudi. Pad broja ostvarenih noćenja bio je 55,3%, s obzirom da je 2019.

godina realniji pokazatelj, u njoj ostvareno 2.857 milijuna eura vrijednosti od djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.²⁰

Grafikon 5. Prihodi od turizma s inozemstvom u milijunima eura u razdoblju 2011.-2022.

Izvor: Izrada autora, HNB (2022.)

Na Grafikonu 5. prikazana je razmjena usluga rezidenata i nerezidenata u turizmu u razdoblju od 2011. do 2022. s time da su u trenutku pisanja rada podaci za 2022. bili preliminarni. Može se primijetiti konstantan rast od 2011. do 2019. U 2020. događa se nagli pad izazvan posljedicama i restrikcijama pandemije COVID-19. Međutim oporavak započinje ublažavanjem restrikcija te se u 2022. očekuje veći prihod nego što je on iznosio 2019. prije pandemije.

Glavni akter gospodarske diplomacije na području turizma je Hrvatska turistička zajednica. Jedna od njenih glavnih zadaća je promocija Hrvatske ne samo kao destinacije već kao i brenda, gradnja općeg imidža države kao poželjne i atraktivne destinacije za turiste. Hrvatska turistička zajednica provodi aktivnosti planiranja, ustroja, provedbe i nadzora svih poslova vezanih za brediranje, provođenje promotivne strategije, predlaganje i izvedbu promidžbenih aktivnosti, provedbu istraživanja i analizu tržišta, objedinjavanje sveukupne turističke ponude i podizanje razine kvalitete cjelokupne turističke ponude Hrvatske. HTZ

²⁰ Hrvatska gospodarska komora, preuzeto 4.3.2023. s <https://hgk.hr/documents/hrvatsko-gospodarstvo-2020-web6107a81e2f243.pdf>

djeluje na temelju godišnjeg Programa rada i Financijskog plana, a tijela su Skupština koja donosi Program i Plan, Turističko vijeće i predsjednik. Dužnost predsjednika skupštine obnaša ministar turizma.

Uz HTZ, Ministarstvo turizma i sporta obavlja poslove koji se odnose na turističku politiku Republike Hrvatske. Može se izdvojiti stvaranje strategije razvoja hrvatskog turizma, razvoj i investicije u turizmu, podršku investitorima, promicanje interesa hrvatskog turizma u zemlji i inozemstvu, te međunarodnu suradnju u vezi s turizmom.

Hrvatskom turizmu doprinosi i rad u Odboru za svjetsku baštinu UNESCO-a. Republika Hrvatska primljena je u UNSECO-v Odbor za svjetsku baštinu u studenom 2013. godine na 19. zasjedanju zemalja članica UNESCO-ve Konvencije za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine. Odbor za svjetsku baštinu UNESCO-a prema Konvenciji ima ulogu poticati zemlje članice na zaštitu prirodnih i kulturnih bogatstva, određivati korištenje sredstava Fonda za svjetsku baštinu i dodjeljivanje financijskih sredstva na zahtjev zemalja članica, razmatranje, upis, brisanje i izvješća o dobrima na Popisu svjetske baštine UNESCO-a, raspravljanje o izrađenim planovima upravljanja i programima, izvješćivanja o zaštiti područja svjetske baštine. Hrvatska ima 10 znamenitosti uvrštenih na listu Svjetske baštine pod zaštitom UNESCO-a, i 13 običaja i tradicija na listi Svjetske nematerijalne kulturne baštine pod zaštitom UNESCO-a.

ZAGOVARANJE INTERESA POSLOVNE ZAJEDNICE REPUBLIKE HRVATSKE

Zagovaranje interesa poslovne zajednice može biti od značajne važnosti za razvoj i poboljšanje poduzetničke klime. U Hrvatskoj veliki utjecaj imaju sindikati radnika koji surađuju s Vladom i državnim tijelima kako bi se poboljšali i ispunili uvjeti radnika ili poduzeća. U Hrvatskoj je većina sindikata okupljena u udruge, a to su: Savez Samostalnih Sindikata Hrvatske, Nezavisne hrvatske sindikate, Maticu hrvatskih sindikata, Hrvatska udruga sindikata, Udruga radničkih sindikata hrvatske.

Hrvatski diplomatski klub nevladina je i nestranačka udruga hrvatskih diplomata, utemeljena na etičkim načelima promicanja diplomatske struke i zaštite nacionalnih interesa. Osnovana je 29. studenog 2001. nakon što je ranije te godine opozvano 34 veleposlanika i generalnih konzula. Klub je osnovan s ciljem promicanja hrvatske diplomacije, proučavanja međunarodnih odnosa i vanjske politike Republike Hrvatske, unapređenja spoznaje o diplomatskoj djelatnosti, uspostavljanja suradnje i prijateljskih odnosa s diplomatima stranih

država te zaštite interesa i dostojanstva diplomata i članova Hrvatskog diplomatskog kluba. Klub okuplja članove, izdaje publikacije i knjige te se povezuje diplomatskim klubovima u inozemstvu, kao i stvara i održava prijateljske veze sa stranim diplomatskim predstavnicima u Hrvatskoj.

4.2. Regulatorni okvir gospodarske diplomacije

Zakonom o vanjskim poslovima (NN 98/19) uređuje se način obavljanja vanjskih poslova te osnove ustroja i načina rada Ministarstva vanjskih poslova i diplomatskih i drugih predstavništva Republike Hrvatske u inozemstvu.²¹

Ovaj zakon definira Ministarstvo vanjskih poslova kao nadležno tijelo državne uprave za provedbu utvrđene vanjske politike, ona se provodi neposredno, putem diplomatskih i drugih predstavništva u inozemstvu.

Poslovi koje Ministarstvo vanjskih poslova neposredno obavlja su:

1. Predstavljanje Republike Hrvatske u drugim državama, u međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama
2. Komunicira s diplomatskim i drugim predstavništvima drugih država i misijama međunarodnih organizacija
3. Razvijanje i unaprjeđivanje odnosa s drugim državama, međunarodnim organizacijama i drugim subjektima
4. Predlaganje predsjedniku uspostavu i prekide diplomatskih ili konzularnih odnosa
5. Suradnja s međunarodnim organizacijama, predlaganje Vladi učlanjenje, sudjelovanje u djelovanju međunarodnih organizacija
6. Praćenje razvitka međunarodnih gospodarskih odnosa te predlaganje odgovarajućih odluka nadležnih tijela
7. Zaštita prava i interesa Republike Hrvatske i njezinih državljana koji žive ili borave u inozemstvu te pravnih osoba u inozemstvu
8. Briga i suradnja s nadležnim tijelima o statusu Hrvata koji po bilo kojoj osnovi žive izvan domovine kao i uspostavljanje, održavanje i promicanje veza s hrvatskim iseljenicima i manjinama, kao i s njihovim udrugama u drugim državama

²¹ Zakon o vanjskim poslovima (NN 98/19) <https://www.zakon.hr/z/602/Zakon-o-vanjskim-poslovima>

9. Obavljanje stručnih poslova za razgovore i pregovore s predstavnicima drugih država, međunarodnih organizacija i ostalih subjekata međunarodnog prava i međunarodnih odnosa
10. Obavljanje poslova koji su Ministarstvu vanjskih poslova stavljeni u nadležnost Zakonom o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, drugim propisima ili međunarodnim ugovorima
11. Poticanje i pomoć u suradnju državnih tijela s inozemstvom u političkim, gospodarskim, turističkim, kulturnim, znanstvenim i drugim područjima,
12. Praćenje razvitka i sudjelovanje u raspravama iz područja međunarodnog javnog i privatnog prava u zemlji i inozemstvu,
13. Održavanje i razvijanje veza s misijama stranih država i međunarodnih organizacija u Republici Hrvatskoj kao i konzularnim uredima stranih država,
14. Davanje iseljeništvu i hrvatskim državljanima na radu i boravku u inozemstvu obavijesti o političkom, gospodarskom, kulturnom i drugom razvitku Republike Hrvatske
15. Pružanje potrebnih obavijesti nadležnim ustanovama i tijelima stranih država i međunarodnih organizacija, a po potrebi i stranoj javnosti o stanju u zemlji, odnosno o drugim važnim pitanjima za Republiku Hrvatsku,
16. Izvješćivanje predsjednika Republike, Sabora Republike Hrvatske, Vlade Republike Hrvatske o svim važnijim pitanjima iz međunarodnih odnosa, osobito onih koji se odnose na Republiku Hrvatsku,
17. Izvješćivanje domaće javnosti o aktualnim pitanjima iz svoga djelokruga,
18. Briga o unajmljivanju, kupnji, izgradnji i održavanju nekretnina u inozemstvu potrebnih za rad diplomatskih i drugih predstavništava,
19. Obavljanje i drugih poslova iz područja međunarodnih odnosa

Veleposlanstvo obavlja poslove definirane u Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima iz 1961. te ono predstavlja Republiku Hrvatsku u državi primateljici, štite njene interese, jamči skrb i zaštitu hrvatskom narodu u državi primateljici, te surađuje, izvješćuje i obavlja druge poslove propisane zakonima, drugim propisima, međunarodnim ugovorima te svoj rad obavlja prema naputcima i uputama ministarstva vanjskih poslova. Konzularni uredi obavljaju poslove navedene u Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima iz 1963. godine, a oni uključuju šticeenje interesa, unaprjeđivanje odnosa na područjima gospodarstva kulture,

znanosti i informacija, izvještavanje, obavljanje upravnih, javnobilježničkih poslova, poslova iz područja unutarnjih poslova, obrane, matičarstva, socijalne skrbi, pružanje pravne pomoći državljanima, te obavljanje svih poslova za koja su ovlaštene zakonom i drugim propisima.

Veleposlanike, generalne konzule, konzule, vicekonzule, konzularne agente postavlja i opoziva predsjednik Republike. Šefovi diplomatskih misija odgovorni su za provedbu vanjske politike Republike Hrvatske, a oni upravljaju misijama, organiziraju njihov rad i poduzima mjere radi obavljanja poslova po uputama ministarstva vanjskih poslova.

Brojni zakoni uređuju poslove i aktivnosti gospodarske diplomacije, kao najvažnije možemo izdvojiti Zakon o poticanju ulaganja, Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske. Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (NN 85/20) koji ustrojava tijela državne uprave i utvrđuje njihov djelokrug. U Prilogu 1. naveden je popis zakona koji direktno ili indirektno uređuju provođenje gospodarske diplomacije u Republici Hrvatskoj. Brojni zakoni preuzeti su i stupili na snagu ulaskom Hrvatske u EU, a kao uvjet pristupanju bilo usklađivanje zakonske regulative s onom Europske unije.

4.3. Primjeri provođenja gospodarske diplomacije

Primjeri provođenja gospodarske diplomacije u Hrvatskoj biti će proučeni kroz tri faze razvoja gospodarske diplomacije u Hrvatskoj koje su identificirane i obilježene stupanjem Hrvatske u međunarodne organizacije.

1. FAZA

Prva faza započinje osamostaljenjem Hrvatske 1991. i završava pristupanjem u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) 2000. godine. U ovoj fazi Republika Hrvatska uspostavlja diplomatske odnose sa 157 država svijeta. Ova faza može se raščlaniti u tri razdoblja: 1991.-1993., 1994.-1996. i 1997.-2000.

U prvom razdoblju (1991.-1993.) fokus je na priznanju i uspostavi diplomatskog sustava i diplomatsko-konzularne mreže. Raspadom Jugoslavije i proglašenjem suverene i samostalne Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. započinje proces tranzicije. 26. lipnja Hrvatska i Slovenija međusobno priznaju neovisnost. Nakon Slovenije do kraja godine Hrvatsku su priznale i Litva, Latvija, Ukrajina, Island i Estonija. Island bila prva međunarodno priznata država koja je priznala Hrvatsku 19. prosinca 1991. U 1992. godini Hrvatsku je priznalo još

45 država, uključujući 12 država članica Europske zajednice. Kao dvije države koje su prednjačile u prepoznavanju i uspostavljanju diplomatskih odnosa s Hrvatskom možemo izdvojiti Vatikan koji je Hrvatsku priznao 13. siječnja 1992. i Njemačku koja namjeru o priznavanju Hrvatske objavljuje 19. prosinca 1991., međutim priznanje dolazi do efekta 15. siječnja 1992. Obje države javno objavljuju kako rade na uspostavi diplomatsko-konzularnih odnosa s Republikom Hrvatskom, te na taj način šalju signale drugim državama da učine isto. U Tablici 5. prikazan je popis veleposlanstva i veleposlanika 1992. godine. Prva veleposlanstva otvorena su 21. siječnja 1992. dr. Ivan Brnelić veleposlanik bio je u Austriji, a dr. Ivan Ilić u Njemačkoj. Do kraja 1992. otvoreno je 27 veleposlanstva i tri generalna konzulata.

Tablica 5. Hrvatska veleposlanstva otvorena 1992. godine

Država	Datum otvaranja	Veleposlanik
Njemačka	21.1.1992.	dr. Ivan Ilić
Austrija	21.1.1992.	dr. Ivan Brnelić
Vatikan	11.3.1992.	Ive Livljanić
Mađarska	11.3.1992.	Aleksandar Šole
Italija	19.3.1992.	Ivica Maštruko
Švicarska	3.4.1992.	Zdenko Škarbalo
UN	27.5.1992.	Zvonimir Šeparović
Belgija, Nizozemska, Luksemburg (U Belgiji)	3.7.1992.	Janko Dobrinović
Rusija	14.7.1992.	Niko Bezmalinović
Čehoslovačka	20.7.1992.	Zlatko Stahuljak
Francuska	24.7.1992.	Branko Salaj
Vijeće Europe i Europski parlament	31.7.1992.	Božidar Grago
Ukrajina	5.8.1992.	Onesin Cvitan

Država	Datum otvaranja	Veleposlanik
UAE	28.8.1992.	Vanja Kalogjera
SAD	14.7.1992.	Petar Šarčević
UK	27.9.1992.	Željko Bujas
BIH	29.9.1992.	Zdravko Sančević
Bugarska	9.10.1992.	Bernardo Jurlina
Slovenija	20.10.1992.	Miljenko Žagar
Čile	2.11.1992.	Frane Krnić
Kina	2.11.1992.	Andrija Kojaković
Europska zajednica	9.11.1992.	Ante Čičin-Šain
Australija	7.12.1992.	Neven Jurica
Alžir	10.12.1992.	Vinko Kandžija
Iran	10.12.1992.	Osman Muftić
Poljska	23.12.1992.	Milivoj Slaviček
Rumunjska	23.12.1992.	Nikola Debelić

Izvor: Izrada autora, prema Glasnik Hrvatskog diplomatskog kluba, VIII (4-5), (2010.)

U ovom razdoblju Hrvatska počinje pristupati svjetskim organizacijama. 22. svibnja 1992. Republika Hrvatska postaje članicom Ujedinjenih naroda. Ujedinjeni narodi osnovani su 1945., a danas broje 193 članice. Značajnost pristupanja UN ogleda se u tome što se Hrvatska nalazi u ratnom razdoblju, a cilj UN-a je očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti. Organizacija Ujedinjenih naroda na područje Hrvatske u mirovinsku misiju uputila je UNPROFOR-United Nations PROtection FORces, Zaštitne snage Ujedinjenih naroda.

U drugom razdoblju (1994.-1996.) fokus diplomatskih aktivnosti je na ratnim zbivanjima u državi. U najstrožoj tajnosti pripremaju se Bljesak i Oluja, oslobođenje i pripajanje okupiranih područja, Washingtonski sporazum i mirovni pregovori. Washingtonski

sporazum primirje je između Hrvatskog vijeća obrane i Armije Republike Bosne i Hercegovine, čijim je potpisivanjem završio bošnjačko-hrvatski sukob. Kao uspjeh Hrvatske diplomacije u ovom razdoblju možemo izdvojiti preuzimanje dijela vanjskog duga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije - SFRJ, zbog kojeg je nastao Zakon o načinu o uvjetima podmirivanja obveza po kreditima i drugim poslovima iz sporazuma s vladama članicama Pariškog kluba. Po završetku rata 1995. godine, može se reći kako je faza uspostave diplomacija završila, te se fokus stavlja na uključivanje Hrvatske u globalni ekonomski sustav i međunarodno tržište.

U trećem razdoblju (1997.-2000.) Hrvatska potpisuje prve sporazume o slobodnoj trgovini. 12. prosinca 1997. u Zagrebu potpisan je Ugovor s slobodnoj trgovini između Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Stupa na snagu 1. siječnja 1998. Ugovor je sklopljen sa ciljem poticanja skladnog razvitka gospodarskih odnosa i napretka gospodarskih djelatnosti međusobnom trgovinom, osiguranje pravednih uvjeta konkurencije u trgovini, te uklanjanje prepreka u trgovini kako bi se pridonosilo skladnom razvitku i širenju svjetske trgovine. Osnovne carine dogovorene su po statusu najpovlaštenije nacije koja vrijedi na dan 1. siječnja 1998., uvozne carine ne mogu biti uvedene od dana stupanja na snagu ugovora, a one će se i ukidati sukladno odredbama Protokola 1. ugovora. Nove izvozne i pristojbe ne mogu se uvoditi, a postojeće se ukidaju od dana stupanja Ugovora na snagu. Također, iste godine Hrvatska narodna banka pristupa u članstvo Banke međunarodnih poravnanja, što dovodi do sporazuma o sukcesiji financijskog zlata Jugoslavenske središnje banke. Ugovor o slobodnoj trgovini između Republike Hrvatske i Republike Makedonije potpisan je 9. svibnja 1997. U prijelazom razdoblju od potpisivanja ugovora do 1. siječnja 2000. postupno se uspostavlja zona slobodne trgovine. Ciljevi navedeni u Ugovoru su isti kao u onom sa Slovenijom.

2. FAZA

Druga faza počinje 2000. pristupanjem Hrvatske Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i završava 2013. pristupanjem u Europsku uniju. Hrvatska je 1993. godine podnijela zahtjev za članstvom u WTO-u, tada započinju reforme nužne za pristupanje organizaciji. 1996. pripremljen je Carinski tarifni raspored (engl. Custom Tariff Schedule), njime je carinska zaštita na uvoz proizvedene robe značajno smanjena, carine su usklađene s prosjekom carine WTO-a, definirane su nove tarife na uvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a carinska tijela bila su dužna objaviti Carinski tarifni raspored (engl. Custom Tariff Schedule)

na godišnjoj bazi, koji je u skladu s bilateralnim i multilateralnim sporazumima. 30. studenog 2000. Hrvatska postaje članicom Svjetske trgovinske organizacije. Najaktivniji akteri u pregovorima bili su Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo financija, Ministarstvo gospodarstva i Hrvatska narodna banka.

U ovoj fazi počinje sve veća integracija i prisutnost hrvatskih institucija u Europi. 2005. godine u Bruxellesu otvara se ured Hrvatske obrtničke komore (HOK). Zadatak ovog ureda bilo je praćenje gospodarskog stanja u državama Europske unije, pružanje informacija obrtnicima i trgovcima, te pronalaženje mogućnosti financiranja iz EU fondova kao i lobiranje. Koliki je naglasak bio na integraciji u Europu jasno je iz toga što Ministarstvo vanjskih poslova mijenja ime u Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (MVPEI). Županije kao što su Dubrovačko-neretvanska županija, Istarska županija, Grad Zagreb, Varaždinska županija i Regionalno razvojna agencija Slavonsko-baranjske županije otvaraju svoje urede u Bruxellesu, kako bi zastupale svoje interese, promovirale, informirale i stvorile mrežu kontakata i partnerstva u Europi.

Uz postojeće sporazume o slobodnoj trgovini iz prve faze, do 2004. godine 80% hrvatske trgovine bilo je u režimu slobodne trgovine. Kao najznačajnije i najveće uspjehe u promicanju slobodne trgovine može se izdvojiti 2001. godina i Sporazum o slobodnoj trgovini s Europskim udruženjem za slobodnu trgovinu (EFTA) i Europskom unijom - EU, kao i Srednjoeuropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA). Što se tiče povezivanja sa svijetom i uspostavljanja diplomatskih odnosa, u drugoj fazi Hrvatska uspostavlja diplomatske odnose s 25 novih država.

Svjetska financijska kriza 2008. značajno je usporila daljnji gospodarski napredak i razvoj, a gospodarska diplomacija nije ubrzala oporavak hrvatskog gospodarstva. To je dovelo do značajnih smanjenja troškova, razrješenjem ekonomskih savjetnika, ukidanjem Agencije za trgovinu i promociju ulaganja. Nakon parlamentarnih izbora 2011. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, mijenja ime u Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, a ukida se i Odjel za gospodarsku diplomaciju. Uspostavlja se Državni ured za trgovinsku politiku, koji nakon godinu i pol dana postojanja biva ukinut, a njegovi poslovi preraspodijeljeni i pripojeni Ministarstvu vanjskih i europskih poslova. Namjena Državnog ureda za trgovinsku politiku bila je rješavanje pitanja izvoza na međunarodna tržišta i pružanje potpore izvoznicima. 2012. osnovana je Agencija za investicije i konkurentnost, koja je ukinuta 2019., a njene poslove tada preuzima Ministarstvo gospodarstva,

poduzetništva i obrta. Zadaće Agencije bile su promicanje Hrvatske kao poželjne investicijske destinacije, privlačenje investicija, realizacija investicijskih projekata i unaprjeđenje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

3. FAZA

Treća faza počinje pristupanjem u Europsku uniju 2013. i traje sve do danas. S obzirom da je do ove faze Hrvatska gospodarska diplomacija bila fokusirana na povezivanje s Europskom unijom, može se reći kako se fokus prebacuje na druge države. Moguće je izdvojiti povezivanje sa SAD-om, državama Bliskog Istoka, bivšim državama Sovjetskog Saveza, te dalekoistočnim državama. S obzirom da su ovoj fazi diplomatske aktivnosti primarna zadaća veleposlanika, a Hrvatska u određenim zemljama nema predstavnike već predstavnici obavljaju svoje zadaće iz predstavnništva u drugim zemljama. Od 2013. Hrvatska uspostavlja diplomatske odnose sa još 11 zemalja: Bahamima, Dijobuti, Domikiom, Kraljevinom Eswatini, Kiribatima, Maršalovim otocima, Republikom Palau, Ruandom, Sveti Kristofor i Nevis, Somalijom i Tuvalu, kao što je prikazano u Tablici 6.

Tablica 6. Popis država s kojima su uspostavljeni diplomatski odnosi u trećoj fazi

Država	Uspostava odnosa	Predstavnništvo
Bahamas	31.01.2017.	Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations, New York
Republic of Djibouti	22.05.2017.	The Ambassador of the Republic of Croatia resident in Cairo is also accredited to
Dominica	30.04.2013.	Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations, New York
Kingdom of Eswatini	05.04.2019.	Embassy of the Republic of Croatia in the Republic of South Africa
Kiribati	26.08.2016.	Embassy of the Republic of Croatia in Australia
Marshall Islands	24.09.2019.	Embassy of the Republic of Croatia in the United States of America
Palau	26.09.2015.	Embassy of the Republic of Croatia in the United States of America
Rwanda	15.02.2018.	Embassy of the Republic of Croatia in the Republic of South Africa
Saint Kitts and Nevis	27.05.2016.	Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations, New York
Somalia	04.02.2022.	Embassy of the Republic of Croatia in the Arab Republic of Egypt
Tuvalu	02.11.2020.	Embassy of the Republic of Croatia in Australia

Izvor: Izrada autora, prema Ministarstvo vanjskih poslova, dostupno na: <https://mvep.gov.hr/embassies-and-consulates/embassies-of-the-republic-of-croatia-in-the-world/244601?country=126>

2017. godine Hrvatska gospodarska komora otvara još sedam novih ureda u inozemstvu, u: Beču, Beogradu, Istanbulu, Milanu, Münchenu, Sarajevu i Šangaju.

Provodi se ponovna reforma sustava gospodarske diplomacije, s ciljem smanjivanja troškova, a povećanja učinkovitosti. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova koje koordinira aktivnosti brojnih tijela koje sudjeluju u aktivnostima provođenja gospodarske diplomacije. U Hrvatskoj ti akteri mogu biti: radna tijela Vlade, MVEP, diplomatsko konzularna predstavnništva, Ministarstvo gospodarstva, Hrvatska udruga poslodavaca,

Hrvatska odvjetnička komora, Odbor za poslove EU, Koordinacija za unutarnju i vanjsku politiku, Koordinacija za regionalni razvoj i fondove EU, Koordinacija za gospodarstvo, Agencija za investicije i konkurentnost, Agencija za regionalni razvoj RH, Ekonomski institut, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, Hrvatska gospodarska komora, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, lokalne uprave i samouprave, Odjel za gospodarstvo i europske poslove, Skupštine europskih regija (AER) i brojni drugi. Cilj gospodarske diplomacije je donošenje jasne vizije s jedinstvenim i jednostavnim procesom, spriječiti preklapanje zadataka i odgovornosti, te smanjiti troškove. Cilj je bio stvoriti unificirani model gospodarske diplomacije na čelu s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova, ipak zbog otežane koordinacije s unutarnjim politikama, obilježja modela tržišnog natjecanja su i dalje prisutna. U Hrvatskoj dolazi do promjene Vlade, tako program Vlade za mandat 2010.-2016. navodi kako „Hrvatska mora iskoristiti svoju diplomaciju za privlačenje stranih ulaganja te pomoći hrvatskim izvoznicima u plasiranju hrvatskih proizvoda i usluga na inozemna tržišta. Stoga će Vlada voditi vanjsku politiku u cilju jačanja hrvatskog gospodarstva, posebice izvoza i privlačenja stranih ulaganja te uspostaviti snažni sustav diplomacije u službi gospodarstva i kulture.“²² Ipak, neusklađenost djelovanja i preklapanje ovlasti i zadataka provođenja aktivnosti gospodarske diplomacije i dalje je prisutno. Promjenama i restrukturiranjem gospodarske diplomacije ciljevi se ne mijenjaju, već se mijenja model provođenja. U globaliziranom svijetu gdje su promjene sve češće i brže, Hrvatska vrlo često zaostaje u uspostavljanju i provođenju učinkovitog modela gospodarske diplomacije. Planovi nisu dovoljno razrađeni, najučinkovitiji akteri nisu dovoljno rano identificirani, a zakonski i regulatorni okvir često sprječava promjene i ne omogućava stvaranje uvjeta potrebnih za učinkovito provođenje aktivnosti.

²² Program vlade Republike Hrvatske za mandat 2016.-2020, preuzeto 5.4.2023. s

https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Dokumenti%20Vlada/Program_Vlada_RH_2016_2020.pdf

5. Zaključna razmatranja

Zbog ovisnosti i konstantne interakcije između različitih gospodarstava suradnja između država nužna je za razvoj i uspješno konkuriranje na međunarodnim tržištima. Ta suradnja omogućena je procesima globalizacije, liberalizacije i jačanja konkurencije koji omogućuju povezivanje na međunarodnom tržištu i stvaranje veza između nacionalnih gospodarstava. Kako bi države imale proaktivnu ulogu u odnosima s drugim državama nužno je provođenje gospodarske diplomacije, uspješna koordinacija svih njenih aktivnosti i aktera može biti ključna za razvoj gospodarstva.

Zbog samog nepostojanja jedinstvene i standardne definicije u literaturi može se zaključiti kako je gospodarska diplomacija kompleksan i multidimenzionalan pojam. Kako se gospodarska diplomacija koristi za rješavanje širokog spektra problema potrebno je precizno definirati ciljeve provođenja gospodarske diplomacije i izabrati aktere i model provođenja aktivnosti. Akteri koji sudjeluju u aktivnostima provođenja ovise o problematici i cilju gospodarske diplomacije. Mogu je provoditi diplomati, diplomatsko-konzularna predstavništva, Vlada i njena radna tijela, ministarstvo vanjskih poslova, ostala ministarstva, međunarodne organizacije, nevladine organizacije, poslovna interesna udruženja i agencije. Zbog uključivanja velikog broja aktera javlja se potreba za klasifikacijom i identifikacijom modela provođenja: unificirani model provođenja, djelomično unificirani, model treće generacije, model natjecanja i model prepuštanja. Suradnja se može odvijati i na više razina pa se tako mogu identificirati bilateralna, regionalna, plurilateralna i multilateralna razina provođenja. Odabir pojedinog modela i razine provođenja treba biti vođen s ciljem unaprjeđenja nacionalne ekonomije. Izgradnja efikasnog modela koji može odgovoriti na sva gospodarska pitanja, zahtjeva usuglašavanje interesa, i uspješnu koordinaciju svih aktera i institucija.

Do postizanja zadanih ciljeva može se doći formalnim i neformalnim procedurama, dobrovoljnim dogovorima, pregovorima i uvjeravanjima, a mogu se koristiti poticaji i kazne, ali i neobvezujuća pravila kao što su kodeksi ponašanja. Nijedan instrument ne garantira uspjeh, ipak najveći napredak moguć je dobrovoljnom kooperacijom aktera.

U Republici Hrvatskoj važnost provođenja gospodarske diplomacije iz gospodarskog aspekta potrebno je kontinuirano unaprjeđivati, za što je potrebno usuglašavanje svih uključenih strana važnih za provedbu modela gospodarske diplomacije. Kako bi se stvorio

jasan i dugoročan plan nužna je suradnja i sinergija državnog sektora, privatnog sektora i znanosti, te postavljanje dugoročnih ciljeva, analiza svih aktivnosti i aktera zaduženih za njeno provođenje. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova trebalo bi jasno definirati model provođenja i biti glavni akter za koordinaciju aktivnosti, delegiranje zadataka i suradnju na međunarodnoj razini. Analizom makroekonomskih pokazatelja Republike Hrvatske može se zaključiti kako Hrvatska ima slabu ekonomsku moć. Stoga povezivanje i suradnja s drugim državama može biti od značajne važnosti pri pozicioniranju na međunarodnih tržištima i za sam napredak nacionalnog gospodarstva. Jačanje gospodarske diplomacije jedan je od pet ciljeva Hrvatske vanjske politike. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, u suradnji s drugim nadležnim tijelima i poslovnim udruženjima kao i mrežom diplomatsko-konzularnih predstavništva, aktivno promiče, ali i štiti gospodarske interese Republike Hrvatske u inozemstvu. Promocija turizma putem gospodarske diplomacije od značajne je važnosti s obzirom da prihodi od turizma čine gotovo petinu hrvatskog BDP-a. Promocijom trgovine putem uključivanja u međunarodne organizacije i zajednice i stvaranjem razvojnih strategija ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja potiče razvoj konkurentnosti i promiče izvoz. Dok je ministarstvo vanjskih i europskih poslova zaduženo za provedbu zajedničke trgovinske politike Europske unije, te jačanje gospodarskih bilateralnih, regionalnih i multilateralnih odnosa. Kako bi se gospodarskom diplomacijom potaknula izravna strana ulaganja u Hrvatsku, potrebno je raditi na pojednostavljenju i ubrzanju administrativnih postupaka. Za Hrvatsku od iznimne su važnosti aktivnosti gospodarske diplomacije upravo u područjima promocije izvoza i privlačenja stranih ulaganja, jer je na taj način moguće ostvariti gospodarski rast i razvoj.

Popis literature

1. Američka gospodarska komora u Hrvatskoj (2021.), *Privlačenje ulaganja u Republiku Hrvatsku*, Zagreb, [e-publikacija] preuzeto 3.2.2023. s: https://www.amcham.hr/storage/upload/novosti/amcham_stajaliste_privlacenje_ulaganja_u_rh_152635.pdf
2. Arbeiter, J., Boromisa, A.-M., Bučar, M., Četković, J., Jaćimović, D., Lakić S. ... Žarković, M. (2017.) *Gospodarska diplomacija između potreba gospodarstva i interesa država: Hrvatska, Slovenija, Crna Gora*, Zagreb, Alineja
3. Bayne, N., Woolcock, S., (2011.) *New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*, 3. izd., Farnham, Ashgate
4. Bazdan, Z., (2010.), *Optimalni model gospodarske diplomacije Republike Hrvatske u kontekstu globalne obavještajne revolucije*, 497-5, pp. 413-429, Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Dubrovnik, preuzeto 28.3.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/95148>
5. Berridge, G.R., James, A. (2003.) *A Dictionary of Diplomacy*, New York: Palgrave Macmillan
6. Boromisa, A.-M., Tišma, S., Raditya-Leažić, A., (2012.) *Gospodarska diplomacija Republike Hrvatske ili zašto Hrvatskoj nužno treba snažna i sustavna gospodarska diplomacija*, Zagreb, Institut za međunarodne odnose, Zaklada Adris
7. Bouyala Imbert, F. (2017.) *In-depth analysis EU economic diplomacy strategy*, Directorate-general for external policies, European Union, European Parliament [e-publikacija], preuzeto 10.12.2022 s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/570483/EXPO_IDA\(2017\)570483_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/570483/EXPO_IDA(2017)570483_EN.pdf)
8. Državni zavod za statistiku (2022.), [online], Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2021., preuzeto 19.12.2022., <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29548>
9. EEAS (2016.), *A global Strategy for the European Unions Foreign And Security policy, Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe*, [e-publikacija], preuzeto s https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf
10. EEAS (2016.), *From Shared Vision to Common Action: Implementing the EU Global Strategy, Year 1, A Global Strategy for the European Unions Foreign and Security Policy*, [e-publikacija], preuzeto 10.12.2022 s https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs-report-full_brochure_year_1.pdf

11. EEAS (2018.), *From Shared Vision to Common Action: A Global Strategy for the European Unions Foreign and Security Policy, Implementation report year 2*, [e-publikacija], preuzeto 10.12.2022. s https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_annual_report_year_2.pdf
12. EEAS (2019.), *The European Unions Global Strategy, Three Years on, looking forward*, [e-publikacija], preuzeto 10.12.2022. s https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf
13. ETH Zürich, 2022 Globalisation Index: Structure, variables and weights[e-publikacija], preuzeto 15.1.2023. s https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/2022/KOFGI_2022_structure.pdf
14. ETH Zürich (2023.), KOF Globalisation Index_2022, [podatkovni dokument], preuzeto 15.1.2023. s <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
15. European Commission (2022), *Feeding Europe, 60 years of common agricultural policy* [e-publikacija] preuzeto 3.2.2023. s https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-04/60-years-cap_en_0.pdf
16. Glasnik Hrvatskog diplomatskog kluba, VIII (4-5), (2010.), Zagreb
17. Gramegna P. (14. lipnja 2015.) *Council recommendation (EU) 2015/1184 of 14 July 2015 on broad guidelines for the economic policies of the Member states and of the European Union*, Official Journal of the European Union, [e-publikacija] preuzeto 10.12.2022. s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H1184&from=EN>
18. Grimal, N. (1992.) *A History of Ancient Egypt*, UK, Blackwell Publishing
19. Hrvatska narodna banka (b.d.), Inozemna izravna ulaganja, preuzeto 7.1.2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>
20. Hrvatska narodna banka (2023.), Tablica U1 Izravna ulaganja- imovina, [podatkovni dokument], preuzeto 7.1.2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>
21. Hrvatska narodna banka (2023.), Tablica U4 Izravna ulaganja- obveze, [podatkovni dokument], preuzeto 7.1.2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja>

22. Hrvatska narodna banka (2023.), Tablica R1 Prihodi od razmjene usluga s inozemstvom, [podatkovni dokument], preuzeto 7.1.2023. s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/razmjena-usluga-s-inozemstvom>
23. Kamila Marzyska (2021.), *Sweden's Public Diplomacy Strategy in the 21st Century, An Analysis*, Södertörn University, Stockholm
24. King, P., (1990.), *International Economics and International Economic Policy*, 3. izd., San Francisco, CA, McGraw-Hill/Irwin
25. Kinne B. J. (11. lipanj 2014.), *Dependent Diplomacy: Signaling, Strategy and Prestige in the Diplomatic Network*, *International Studies Quarterly*, vol. 58, 2. izd., pp. 247–259
26. Krugman, P. R., Obstfeld M., (2005.) *International Economics: Theory and Policy*, Seventh edition, Boston, MA, Addison-Wesley
27. Martiin C., Pan-Montojo J., Brassley P. (2022.), *Agriculture in Capitalist Europe, 1945-1960: From Food Shortages to Food Surpluses*, UK, Routledge
28. Ministarstvo turizma i sporta (2021.), *Provedbeni program ministarstva turizma i sporta za razdoblje 2021.-2024. godine*, Zagreb
29. Mlinarić, D. (2020.) *Konceptualni okvir gospodarske diplomacije. [Conceptual framework of economic diplomacy]* Zbornik Ekonomskog Fakulteta u Zagrebu, 18(2), pp. 155-172.
30. *Odluka o proglašenju zakona o potvrđivanju ugovora o slobodnoj trgovini između Republike Hrvatske i Republike Slovenije*, (2001.), preuzeto 17.12.2023. s <https://digarhiv.gov.hr/arhiva/263/33322/www.nn.hr/clanci/medjunarodni/2001/074.htm>
31. Peter A. G. van Bergeijk, Selwyn J.V. Moons (2018.), *Research handbook on economic diplomacy : bilateral relations in a context of geopolitical change*, Cheltenham , Edward Elgar Publishing
32. Plevnik, J., Mesić S., (2011.), *Doba ekonomske diplomacije*, Zagreb, Plejada
33. Radolović S., (2016.), *Uspostava modela gospodarske diplomacije za razvoj hrvatskog gospodarstva*, doktorski rad, Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Pula

34. Radošević, D. (2002.), Hrvatska gospodarska diplomacija u globaliziranom svijetu, *Ekonomski pregled*, 53, 11/12, pp. 1070-1086, preuzeto 19.12.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/44741>
35. Rana K. S., (2020.) *Bilateral diplomacy: A practitioner perspective*, *Mediterranean Academy of Diplomatic Studies*, Malta, Diplo, [e-publikacija] preuzeto 19.12.2022. s https://www.diplomacy.edu/wp-content/uploads/2021/09/Policy_papers_briefs_15_KSR.pdf
36. Sener, R., Yiu, I. (2003.). *International Economic Diplomacy: Mutations in Post-modern Times*, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, The Hague
37. Srdelić L., Dávila-Fernández J. M. (2022.), *International trade and economic growth in Croatia*, HNB, Zagreb, [e-publikacija], preuzeto 7.1.2023. s <https://www.hnb.hr/documents/20182/4118676/w-064.pdf/f9225435-28ea-cf11-a49d-b3fed52e04cd>
38. Šohinger J, Galinec D., Harrison W. Glenn (2000.), *Croatia's accession to the world trade organization: a quantitative evaluation*, Zagreb, EKONOMSKI PREGLED, 51 (11-12) 1133-1154
39. Ursula von der Leyen (2019.), *Political guidelines for the next European commission 2019.-2024., A Union that strives for more, My agenda for Europe*, [e-publikacija], preuzeto 10.12.2022 s https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf
40. Vukadinović, R. (2004.), *Međunarodni politički odnosi*, Zagreb, Politička kultura
41. World bank (2022.), *Data for Slovenia, Serbia, Croatia, Austria, Slovak Republic*, preuzeto 10.12.2022., <https://data.worldbank.org/?locations=SI-RS-HR-AT-SK>
42. Zubak D, Hanzl Ž. (2020.), *Hrvatsko gospodarstvo u 2020. godini*, Zagreb, Hrvatska gospodarska komora
43. *Zakon o načinu i uvjetima podmirivanja obveza po kreditima i drugim poslovima iz sporazuma s vladama članicama Pariškog kluba*, Narodne novine br. 34/96 (1996.), <https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)

44. *Zakon o poticanju i unaprjeđenju investicijskog okruženja*, Narodne novine 111/12, 28/13 (2013.), <https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)
45. *Zakon o poticanju ulaganja*, Narodne Novine 63/22 (2022.), <https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)
46. *Zakon o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu* (2009.), Narodne novine 146/08), <https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)
47. *Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske*, Narodne Novine 29/18, 114/18 (2018.), <https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)
48. *Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave*, (2020.), Narodne novine 85/20,
49. *Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja*, Narodne novine 79/09, 80/13, 41/21 (2021.), <https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)<https://www.zakon.hr/>, Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 17 U.S.C. § 512 (2018.)
50. *Uredba (EU) 2019/452 Europskog parlamenta i vijeća od 19. ožujka 2019. o uspostavi okvira za provjeru izravnih stranih ulaganja u Uniji* (2020.), preuzeto 17.12.2023. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_09_105_1960.html

Popis slika

Slika 1. Prikaz zemalja članica Svjetske trgovinske organizacije	25
--	----

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz varijabli KOF globalizacijskog indeksa	5
Tablica 2. Globalizacijski indeks izabраниh država u 2020. godini	6
Tablica 3. Usporedba makroekonomskih pokazatelja u izabranim državama u 2021.	32
Tablica 4. Prvih deset djelatnosti prema visini inozemnih izravnih ulaganja 1993.-2020. ...	37
Tablica 5. Hrvatska veleposlanstva otvorena 1992. godine	45
Tablica 6. Popis država s kojima su uspostavljeni diplomatski odnosi u trećoj fazi.....	48

Popis grafikona

Grafikon 1. KOF indeks globalizacije svijeta i Hrvatske u razdoblju 1990. - 2019.	7
Grafikon 2. Robna razmjena Republike Hrvatske u 2021. godini u tisućama eura.....	33
Grafikon 3. Izravna strana ulaganja u imovinu, u milijunima eura u razdoblju 1993.-2022.	35
Grafikon 4. Izravna strana ulaganja u obveze, u milijunima eura u razdoblju 1993.-2022..	36
Grafikon 5. Prihodi od turizma s inozemstvom u milijunima eura u razdoblju 2011.-2022.	40

Životopis studenta

Ana Ulovec rođena je 14. kolovoza 1998. u Zagrebu. Osnovnu školu Bartola Kašića završava 2013. te upisuje Devetu gimnaziju u Zagrebu. Maturirala je 2017. godine i upisala Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a kasnije smjer Analiza i poslovno planiranje. Pohađala je školu stranih jezika Nova Varšavska- engleski jezik, a uz engleski govori i njemački jezik. Od 2004. do 2017. bavi se ritmičkom gimnastikom, te je osvajačica brojnih međunarodnih i državnih medalja.

Prilog 1

Popis zakona koji direktno i indirektno uređuju provođenje gospodarske diplomacije u Republici Hrvatskoj.

- Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja (NN 139/08, 41/14, 63/19),
- Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17),
- Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (NN 178/04),
- Zakon o međunarodnom privatnom pravu (NN 101/17),
- Zakon o suradnji Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske u Europskim poslovima (NN 81/13),
- Zakon o sustavu provedbe programa Europske unije i sustavu provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica iz ostalih inozemnih izvora (NN 58/06),
- Zakon o sudjelovanju civilnih stručnjaka u međunarodnim misijama i operacijama (NN 14/19),
- Zakon o uvođenju Europske zadruge - Societas Cooperativa Europaea (SCE) (NN 63/08, 110/15),
- Zakon o uvođenju Europskog društva - Societas Europea (SE) i Europskoga gospodarskoga interesnog udruženja (EGIU) (NN 107/07, 110/15),
- Zakon o sudjelovanju radnika u odlučivanju europskom društvu (SE) i europskoj zadruzi (SCE) (NN 93/14),
- Zakon o sustavu provedbe programa Europske unije i sustavu provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica iz ostalih inozemnih izvora (NN 58/06),
- Zakon o uspostavi institucionalnog okvira za korištenje strukturnih instrumenata Europske unije u Republici Hrvatskoj (NN 78/12, 143/13, 157/13)
- Zakon o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu (NN 146/08), kojim se određuju ciljevi, instrumenti, koordinacija, provedba te financiranje razvojne suradnje i humanitarne pomoći inozemstvu koja pruža Republika Hrvatska. Razvojna pomoć uključuje pomoć u novcu i investicijama koja ima za cilj podršku razvoju slabije razvijenih zemalja.

Nadalje, Zakoni koji uređuju članstva Republike Hrvatske kao što su:

- Zakon o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Europskoj banci za obnovu i razvoj (NN 25/93),
- Zakon o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Inter-američkoj banci za razvoj (NN 94/93),
- Zakon o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (NN 89/92)
- brojni zakoni o provedbi Uredba EU.